

БЕЗЦЕННИ КАМЪЧЕТА
ТОМ ПЪРВИ * приказки

БЕЗЦЕННИ КАМЪЧЕТА ПРИКАЗКИ

chitanka.info

НИКОЛАЙ ЯНКОВ

ПРЕДГОВОР (БЕЗЦЕННИ КАМЪЧЕТА)

Приказката е първата среща на малкия човек с мъдростта и поезията, с познанието и мечтата. Тя подхранва ума и подтиква към размисъл, развива въображението и облагородява чувствата, пробужда волята и насочва към големи и светли дела. В хубавите приказки е вложена една значителна идея, една дълбока и мъдра поука, един здрав морал. В тях правдата винаги побеждава и доброто възтържествува над злото. В тях се подвизават смели и безстрашни юнаци, които с ум и досетливост, с трудолюбие и упорство винаги надвиват на многоглави лами и огнедишащи змейове, на алчни богаташи и жестоки властници. Детето чете или слуша тези истории и безрезервно застава на страната на умните и справедливите, на юначните и добрите. И в крехката му душа се напластяват незабележимо, но властно, непоклатими истини, обаятелни примери, високи образци, а заедно с тях припламва пламъчето и на един светъл порив, изразяван често пъти в спотаена въздишка: „И аз искам да стана такъв!“

В хубавите приказки има винаги ярки, увлекателни образи, поетични описания, жива, цветиста реч. В тях действието протича енергично, с бързо редуване на картини, с честа смяна на ситуации; повествованието е наситено с напрежение и динамика. Повечето от тях са весели, остроумни, забавни. Хуморът им, ту леко насмешлив, незлоблив, ту открито язвителен, е винаги свеж, неподправен, заразителен. И пречистващ... Освен народните приказки съществуват и друг вид приказки, които е прието да се наричат авторски или литературни приказки. Те са възникнали върху основата на народното творчество и продължават да развиват най-добрите му традиции. Техните създатели са писателите. Видни наши писатели са посвещавали и посвещават вдъхновението си на трудния, но с нищо незаменим приказен жанр. Днес ние говорим за сътвореното от тях в областта на приказката като за съкровищница.

Българската приказка за деца е проникната от неизтощим дух на демократизъм и човеколюбие. В основата ѝ е едно бодро, жизнерадостно чувство към живота, една силна, ненакърнима привързаност към истината и доброто, една безкрайна обич към обикновения човек. В най-добрите си прояви тя изразява коренните интереси и стремежи на народа към по-честит живот, утвърждава високи граждански и нравствени добродетели.

В тази книга са събрани приказки на известни български писатели. Повечето от тези приказки са писани в миналото, преди победата на социалистическата революция. В тях са заключени много мъдрост и поезия. Те са като безценни камъчета, чиято неугасима светлина десетилетия наред води малките българчета по чистите пътеки на правдата и красотата, укрепва вярата им в човека, в тържеството на човешки я напредък.

В тези приказки, създадени от различни писатели, има нещо общо, което накратко може да се изрази тъй: българска атмосфера, българска душевност. Всеки писател по своему се е стремил да разкрие черти, присъщи на характера на българина, а в описанията на бита, в природните картини — небето и земята на България.

ЕЛИН ПЕЛИН

ЗНАМ И МОГА

Всред тъмния и непристъпен планински проход от векове стоеше голяма скала. Нищо не смущаваше нейното каменно спокойствие. През нейната непроходима държава рядко минаваше човек. Птици кацах по остриите ѝ върхове. В пещерите ѝ намираха убежище диви зверове. Тя се гордееше, че беше покровителка и пазителка на планинския проход. Само дълбока река бе пустила да минава далече под нея и беше ѝ дала да шуми и бухти, колкото си иска.

Но един ден се случи нещо особено. Чуха се далечни гърмежи. Въздухът потрепера. Ехото се заблъска между баирите и като дълбока кашлица задави прохода. Реката спря шума си и се послуша. Подплашени птици се разбягаха и се вдигнаха високо. Диви животни изпълзяха из пещерите си и побягнаха към върховете.

— Какво става? — рече на себе си с голямо спокойствие скалата и се послуша. Някъде в равнището под нея живееше стар гущер. Той се измъкна от дупката си, послуша се и каза:

— Става нещо страшно. Навярно идат великаните...

— Кои великани? — попита спокойно скалата.

— Чул съм от деди и прадеди — каза старият гущер, — че на земята живеят някъде двама великани. Единият се казва Знам, другият — Мога. Те двамата са водачи на хората. Силни и непобедими са те и всичко им се покорява. Те пробиват дупки в земята и вадят от сърцето ѝ сила и огън. Те минават през океаните. Те са направили железни чудовища и им дават сила, като я взимат от душата на водите. За доброто на своите братя — хората — те правят всичко. Когато Знам намисли нещо, той казва само една дума — „трябва“. Мога казва „ще бъде“. И всички хора се втурват да изпълнят желанието им. Моите деди ми са казвали, че някога Знам и Мога ще минат и през нашите места. И всичко тук ще се преобрази. И от тая скала, под която ние живеем, може би няма нищо да остане.

Гущерът млъкна.

Скалата глухо се засмя.

— Аз съм непобедима — каза тя. — Аз, която подпирам планината с моята голяма каменна снага, съм непобедима. Аз се опирам дълбоко до сърцето на земята и там е моята страшна опора. Моята каменна сила е неразбиваема!

В това време, когато гуцерът и скалата се разговаряха, отново се чу страшен гръм. Разтрепераха се баирите от страшното ехо. И ето че през храстите и сипеите се зададоха с уплашен бяг зайци, лисици, змии и гуцери. Те тичаха и викаха:

— Бягайте, идат!...

— Кой иде? — попита старият гуцер един друг стар гуцер, който едвам пълзеше по сипея.

— Идат Знам и Мога.

— Свършена ти е работата! — каза старият гуцер на скалата. — Благодаря ти, че толкова години дава убежище на мене, на децата и на внуците ми. Сега и аз бягам вече.

Скалата спокойно се изсмя.

Изведнъж храстите и сипеите по стръмнините наоколо почерняха от хора. Те вървяха бързо и с вик нападаха гордата скала.

Но тя остана невъзмутима. На върха ѝ застанаха двама, които вървяха най-напред. Това бяха Знам и Мога.

Знам каза: „Трябва.“

Мога каза: „Ще бъде.“

Страшни удари се посипаха по тялото на могъщата скала. Закълцаха я остри железни човки, бързо и равномерно. Но нейното тяло бе твърдо и устойчиво. От тия удари тя усети слаби сърбежи, които дори удоволствие ѝ направиха.

Но скоро тя усети, че остри железа се вмъкваха към сърцето ѝ. Тогава тя изтръпна и попита:

— Знам и Мога, какво искате от мене?...

— Ти ни пречиш — каза Знам.

— И затова ще те премахнем оттука — каза Мога.

— Човешки път ще мине през твоето място.

— Ами аз къде ще отида? — каза уплашена скалата.

— От твоите късове ще подградим стена да подпира пътя и да пази реката.

— Значи, аз ще изпълнявам пак старата си служба — да подпирам?

— Да! — каза Знамя.

— Да! — потвърди Мого.

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

ЖИТЕНАТА ПИТКА

Разровила баба огнището скришом, извадила питката и я потулила някъде. Ваню и Кунето претършуваха кътовете, пъхаха главичките си под леглото, ровиха се в долапа, гледаха повторно в пещта — няма я.

— Бабо, дай ни питката, бабо! — замоли се Ваню.

— Бабке, молим ти се, дай ни я! — изправи се пред нея сестричето му.

— Шшшшт! Мирувайте, че видите ли хурката! — сопна се баба им.

— Бабичко, много сме гладни ба! — с нажален глас пееше Кунето.

— Я зяпни да видя!

Пуста баба, все не вярва. Кунето разтвори като рибка малката си устица.

— Пуй, че огладняло момичето ми — рече бабата, — ами сега? Ха почакайте още малко, да се върне от гората тетю ви с шейната.

— Де е питката ба? — дръпна сукмана ѝ Ваню и я погледна с очи, от които се гласяха да паднат две сълзи.

— Де я. Отиде да си обиколи нивката. Не я ли видяхте, кога изскокна? Ей я там, хе, тича по пътя. Подир нея куцука Черню и джафка.

Ваню и Кунето залепиха очи на изпотения прозорец. И видяха широкия, белия път. Нападал от небето сняг — един човешки бой. Затрупал дърветата, затрупал малките къщурки, затрупал гората. Студено и страшно е на полето. Големи постали вълци сноват по пъртината, гледат към село, където пушат комините, точат си зъбите и ръмжат. Никой не смее да ходи там. А тя, нищо и никаква питка, излязла от огъня с гореща глава, отърсила от гърба си въглените и се търкулнала. Хайде-е-е! Отива да си обиколи нивката.

— Бабо... — обърна се умислен Ваню.

— Ей.

— Право ще кажеш, вярно ли е?

— Кое?

— Онуй, дето ни го разправи снощи, че уж питката ходела да си обикаля нивката.

— Вярно е, чедо! Баба никога не лъже.

— Ами далеч ли е нивката?

— Много е далеч.

— Чак до голямата гора, че зад нея? — показа с пръст Кунето.

— Там.

Двете деца пак опряха очи на прозореца. Пада ситен сняг. Сипе, сипе. Затрупва къщите. Те пъшкат под дебелия юрган и дъхът им едвам излиза през комините. Мудно крета по пътя една биволска шейна, накамарена с дърва. Преваля зад моста и чезне зад снега.

— Бабо, хайде пак да ни разправиш за питката — обърнаха се двете замислени руси глави към очилатата бабичка.

— Какво да ви разправам, нали снощи ви разправих.

— Още един път искаме.

— Хубаво. Слушайте! Тя, питката — започна баба им, — като излязла от огъня, озърнала се, смъкнала от гърба си въглените и полека се промъкнала през откренатата врата. Плюла си на петите и ударила на бяг. Подир нея се втурнал Черню. Гонил я до моста, но не я достигнал, защото летяла напреде му като заек. Щом разбрал, че няма да я стигне, Черню лавнал два-три пъти подир оня, що духа, и се върнал.

Минала питката през равното поле, навлязла в гората. Тъкмо влизала в гората и насреца ѝ, насред пътя, отневиделица изскочил вълк, ей такъв, три дни нищичко не хапнал. Облещил се, тропнал с крак:

— Стой, питке житена! Както съм прегладнял, наведнъж ще те лапна, ама ме е страх да не се задавя.

— Недей, вълчо, брат да си ми! Ще се задавиш, много съм корава. Почакай ме тук, додето се върна! Мене ми е баба заръчала нивката да обиколя, където съм се родила, че да стана мека и сладка. Сега не съм за ядене: много съм гореща.

Излъгал се глупавият вълк. Хванал вяра. Клекнал на пътя. Чака, чака, а студеният вятър брули ушите му.

Питката хукнала. Бре нагоре, бре надолу, между старите дървета — право на нивата. Гледа — голяма, широка нива. Насред нивата — круша-самосянка, стои като самодива в бяла премяна. А под синора — кладенчето замръзнало.

Навела се зачервената от студ питка и попитала:

— Тук ли е житцето?

— Тук съм — рекло то с тъничко гласче като на пчелица.

— Ами будно ли е, или спи?

— Будно е. Трае си на топло, под снега. Завило се презглава с бяла черга. Едвам диша.

В гората било много страшно. Нивата — сред самата гора. Бучел лудият вятър. Дърветата плачели. А житцето се затоплило — нищичко не ще да знае.

— Гладно ли е? — попитала го питката.

— Не е.

— Ха тогаз нека мирува, че напролет, когато се стопи белият снежен юрган и славеите запоят край нивата, стръкчетата му да израснат високо, едър клас да завържат. Ще напълнят житницата догоре. Нека знаят малките стръкчета — всичките ще станат питки.

Засмяло се тихо под снега житцето. Уж го лъжела питката. Как може то да стане питка?

Глупавичко е, защото е много мъничко — само на два месеца.

Тръгнала си питката назад. Свършила си работата, иде си у дома. Не минала през гората, ами заобиколила по долината, през ливадето, поела дълбокия път — иде си.

— Ами вълкът, бабо?

— Вълкът клекнал сред гората, чака и трака със зъби, а студеният вятър брули ушите му.

Пустата питка, колко е хитрушка!

Вратникът скръцна. В двора влязоха шейни.

— Ваньо-о-о, тичай — шейната!

— Иде си тетью, ху-у-у-у! Какъв е побелял!

— Хайде, Куне, налей топла вода в менчето, да си умие баща ти ръцете, защото цял ден е мръзнал. Пък аз ще отида в малката къща, да видя дошла ли си е питката.

АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

СЪДРУЖИЕ

Един ден частите на тялото човешко, като им се видяло много тежко да работят едни за други, започнали да хвалят своите заслуги, а подир туй се запрепирали за нещо и свадили се най-накрай горещо.

— Не щем да работим все ние двете самички! — започнали ръцете.

— И ний не щем да носим всички! — добавили нозете.

— Бре, чудо голямо! И ний за себе си ще гледаме веч само — откликнали очите, — че от всите за нас се пада работа най-тежка: да бдим и се въртим през целий ден на въртележка.

— И нам не ни се никак вече слуша, че бе ни и без туй дошло до гуша! — рекли ушите. — Слухти през делничните дни и през нощите, а дойде ли неделя да починеш: хайде, върви да слушаш тъпани и гайди!

— Та щури ли сме ний тогава да дъвчем за господня слава! — обадили се и устата.

— Ех, щом ще е така, и аз ще ви река — откликнал се възрадвани стомах, — от днес не смилам вече ни трошица! А то се май превърнал бях на междуселска воденица.

— Бе тая работа е малко опак и някак си не чини — въздъхнала главата, — но пък не ще е зле и моят мозък малко да почине.

И тъй, от безразсъдството обзети, престанали да работят ръцете, престанали да ходят веч нозете, не гледали очите, не слушали ушите, мълчели и не дъвчели устата, стомахът не приемал веч храната, за никого не мислела главата.

А изоставеното тяло безпомощно под ореха лежало — лежало си по гръб и тихо плачело от глад и скръб.

И почнало то бързо да линее, да страда, да повече, да слабее — а заедно със него и ръцете, а заедно със него и нозете, очите, ушите, стомахът, устата, главата.

Изминал ден така. И два дори. И ето че на третия, в зори, ръцете се разшивали самички:

— Събрахме тук за всички, събрахме цяла кривачка трошички, отронени от палави деца... Сдъвчете ги, о, златни устица!

Ала, макар и гладни, там устата все още си стоели на ината:

— Не щеме!

— Сдъвчете ги, че дявол ще ви вземе! — обадила се кипнала главата. — Не виждате ли, че ще си измреме, че всички тук ще пукнеме от глад с туй несъгласие и тоз инат!...

— Така е, право е! — рекли очите.

— Самата истина! — добавили ушите.

— Смилете се най-после и дъвчете! — примолили се тихичко нозете.

— И аз се веч приготвих, хай почнете — рекъл стомахът.

И ей: устата със усмивка плаха поели сухите трошици.

И тъй от него час заработили пак ръцете, заприпкали нозете, започнали да гледат пак очите, започнали да слушат пак ушите, старателно задъвкали устата, стомахът мелел ден и нощ храната и мислела за всички пак главата.

РАН БОСИЛЕК ДЯДО И РЯПА

Дядо белобради ряпа взе да вади.

С две ръце я хваща, силно се напъва, пъшка и опъва, тя не се поклаща.

Дядо баба вика.

Тича баба Мика, тича, дяда хваща. Двамата напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Баба внучка вика.

Малката Иглика припва, баба хваща. Трима се напъват, ряпата опъват, тя не се поклаща.

Внучка Шарка вика.

Шарко за Иглика се юнашки хваща. Четирма напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Шарко Маца вика.

Маца от зимника тича и се хваща. Петима напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Най-после Писана вика и Гризана.

Гризана се хваща. Здравата подхваща. Дружно се напъват, пъшкат и опъват, ряпата измъкват, в къщи я замъкват.

И там всички с нея сладко се гостили. Три дни яли, пели и се веселили.

СТОЯН ДРИНОВ

МАЙКА

Старата жена надяна хурката, приседна на външната врата и заврънка с вретеното. Врънка старата жена, точи нишка след нишка и гледа дано зърне някой пътник. Гледа и врънка, гледа и врънка и ето по едно време минават керванджии-винари.

— Ей, ей, пътници-друмници! — провикна се старата жена. — Постойте, почакайте, нещо баба ще ви пита.

Спират винарите и старата жена додава:

— Далечно ходите, кръстом земята с кирии обхождате, видяхте ли някъде моите четирима сина, моите четирима ангели? Отдавна ги е баба на печалба изпратила, много време мина оттогава, а от тях ни вест, ни кост.

Мислят винарите, препитват се един друг, па отвързват:

— Не, не сме ги виждали, бабо! — и поемат прашния път.

Минават и други пътници, разпитва и тях старата жена, но никой нищо не знае.

По едно време из друма се задава един щъркел — прашен, потен, с тежка раница на гръб и с още по-тежка торба през рамо.

— Ей, ей, пътниче-друмниче, постой, почакай, нещо баба ще те попита!

Спира щъркелът и старата жена започва:

— Отде идеш и накъде отиваш, пътниче?

— Ида отгоре, отивам надолу, хе-е там далече, в другата земя, отвъд морето.

— Пътниче-друмниче, брат да си ми, не лъжи ме, ходил ли си и друг път отвъд морето?

— И пролетес минах оттам. Аз, бабо, много ходя, целия свят обикалям — де летувам, не зимувам, де зимувам, не летувам.

— Като много ходиш, ти навярно си видял нейде моите четирима сина, моите четирима ангели? Отдавна ги на печалба пратих, а много време мина и от тях ни вест, ни кост.

Замисли се щъркелът, мисли, мисли и най-после додаде:

— Да, да... зная ги, виждал съм ги... Те са в другата земя — отвъд морето. Живи са, здрави са!... Големият е овчар — стадото му брой няма, богатството му — мярка. Все за тебе мисли, мисли и въздиша. Вторият е рибар — цял ден с мрежа риба лови, вечер на морския бряг почива. Вълните го приспиват и като спи, все тебе сънува. Третият е звездоброй — всяка нощ звездите гледа и с тях за тебе разговаря. Да, да, и тримата все за тебе мислят.

— А Бойко, Бойко?

— Ех, лош син е Бойко, старо, лош! Нито за тебе мисли, нито името ти споменава. Зиме, лете из села и градища с гъдулка обикаля. Седне, стане, все свиря и за чудо песни пее. Стари подмладява, млади подлудява и пак гладен ляга, гладен става. Да, лош син е Бойко — за чуждите гледа, а за тебе и мисъл му не идва.

— Гладен ляга, гладен става!... Бойко, Бойко! Пътниче-подрумниче, вземи тая пита и я отнеси на Бойко!... Много здраве, кажи, от майка ти... Праща ти тая питка... Хем не забравяй, пътниче-друмниче, занеси му питката — той е гладен, а аз съм му майка!...

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

ЗАХАРНОТО МОМИЧЕ

Имаше някога в едно омагьосано царство една чудна градина. Всичко в тая градина беше направено от захар: и цветята, и дърветата, и пеперудите, и птичките, та най-сетне и малкото златокосо момиче, което седеше по цял ден на една захарна пейка в градината и плетеше захарна тантела със захарни игли.

А на другия край на земята далеч от омагьосаното царство живееше беден ковач с жена си и с малкия си син. Синът помагаше на баща си в ковачницата и надуваше духалото в огнището.

Когато той възмъжа, обърна се към баща си и рече:

— Тате, намислил съм да отида в омагьосаното царство и да се оженя за захарното момиче.

Бащата сложи чука си на земята, избърса потта от челото си и каза:

— Добре си намислил, синко. Само че захарното момиче не е за тебе. Ти си човек като всички други, а то е направено от захар. Ако се ожениш за него, то ще стане като обикновените хора и тогава ти ще престанеш да го харесваш. А там, дето няма обич, няма и щастие.

— Не, тате — отвърна синът. — Помни ми думата, че момичето ще си остане до края на живота захарно.

— Дай боже! — рече бащата, като дигна чука и се залови отново за работа.

И синът се стегна за път. Облече се в нови дрехи, метна на рамото си една торба и се сбогува с родителите си. Майка му го изпрати чак до пътната врата, целуна го по челото и го закичи със здравец.

Много дни и ноци вървя момъкът, докато най-сетне стигна в омагьосаното царство. Като наближи захарната градина, той кривна калпака си над ухото и сне китката здравец от гърдите си.

А захарното момиче вдигна ясните си очи от захарната тантела, която плетеше, и хвърли поглед към оградата да види кой иде.

— Добър ден! — промълви момъкът, като се изправи пред вратата. Той стоеше заслепен от хубостта на девойката и не знаеше какво друго да ѝ каже.

— Добре дошел, пътнице! — отвърна захарното момиче и изтича веднага да отвори вратата и покани непознатия гост в градината.

В този миг по клоните на захарните дървета запяха безброй розови птички и стотици пеперуди накацах по раменете на щастливия скитник.

Синът на ковача пристъпи към момичето и му подаде китката здравец.

— Вземи това цвете като дар от нашата далечна страна — рече той, без да сема очи от прекрасното лице на захарната хубавица. — Аз дойдох да те взема за жена и да те отведа в нашата малка ковачница, около която цъфтят теменужки и чуруликат синигери. Съгласна ли си да дойдеш с мене?

Захарното момиче се усмихна и стана още по-хубаво. Усмивката се пукна на устните му като алена пъпка, а в сините му очи грейна ангелска доброта. То изгледа непознатия левент и каза:

— Съгласна съм да ти стана жена, ала преди това ще искам от теб да убиеш крилатия змей, който пази живата вода, та да видя дали си юначен.

— А къде живее крилатият змей? — попита момъкът и стисна юмруци, готов за борба.

— На края на нашето омагьосано царство — отвърна девойката. — Там в планината се намира една вълшебна пещера, в която тече сребърният извор с живата вода. Като стигнеш пред пещерата, насреща ти ще изскочи един змей, ала ако твоята обич към мен е по-силна от всичко, ти не ще се уплашиш от него и ще го победиш.

— Тръгвам още сега — извика юнакът и в погледа му се разискри страшна решителност.

И момъкът замина по широкия друм, а захарното момиче хвърли подире му една бяла захарна роза и дълго му маха с ръка, докато той се изгуби в далечината.

Късно през нощта синът на ковача стигна в планината. Още отдалече съзря вълшебната пещера, пред която гореше грамаден огън. Той пропълзя по скалите и когато беше вече близо до огъня, чу изведнъж грозен рев, който отекна из планинските усои като

страховита гръмотевица. Юнакът се изправи и видя на две крачки от себе си крилатия змей. Из раззиналата уста на чудовището изригнаха зелени пламъци, а в големите му очи лъщеше вампирска стръв.

Но момъкът не се уплаши. Той си спомни за захарната хубавица, за усмивката ѝ, за ангелската доброта, що излъчваха сините ѝ зеници, и в яките му ръце кипна непозната до тоя ден мощ. Без да се бави нито миг, той се спусна върху змея, сграбчи го за разтворените челюсти и ги разчекна с всичка сила. Чудовището изрева от болка и се тръшна полумъртво на земята. Тогава момъкът извади ножа си от пояса, заби го в главата на змея и я отрязва с един замах като на пиле, а после я хвърли в грамадния огън и влезе в пещерата.

Сребърният извор с живата вода клокочеше между камъните и грееше в тъмнината като месечина. Синът на ковача се наведе над него, взе делвата, която бе оставена на един камък, и я потопи в извора, та гребна с нея от водата. След това излезе навън и се спусна надолу по планината.

Беше топла слънчева сутрин, когато юнакът се върна в градината на захарното момиче. Той сложи делвата пред нозете на девойката и рече:

— Аз убих крилатия змей и ти донесох жива вода.

А захарното момиче стана от пейката и от скута му се изсипа като кристална паяжина тънката захарна тантела, която то бе плело години наред.

— Води ме, където искаш! — каза тихо хубавицата. — От днес нататък аз съм твоя жена.

И като каза това, тя извика птичките и пеперудите и им даде да пият от живата вода. И всички пеперуди и птички накацаха върху делвата и в един миг станаха сребърни. Птичките зачуруликаха като вълшебни музики, а пеперудите литнаха над лехите със захарни цветя и задрънкаха като звънчета-омайничета.

Захарното момиче взе делвата и пръсна останалата жива вода по дърветата и цветята. И тогава цялата градина блесна с ослепителен блясък под лъчите на слънцето, защото и най-малкото клонче, и най-малката тревица се превърнаха в чисто сребро.

— Ами ти защо не пи от живата вода? Мигар не искаш да бъдеш безсмъртна? — попита момъкът.

— Аз пих от живата вода на твоята обич и съм вече безсмъртна — отвърна усмихнато захарното момиче. — Хайде сега да вървим!

И девойката и юнакът се хванаха за ръце и тръгнаха към далечната земя, в която се намираше малката ковачница. А сребърните пеперуди и птички се събраха в рояк и се понесоха като сребърен облак над главите им. Те ги изпратиха чак до края на омагьосаното царство и после се върнаха пак в своята градина.

Когато момъкът и захарното момиче стигнаха пред ковачницата, никой не излезе да ги посрещне. Старият ковач и жена му бяха умрели и схлупената къщица бе потънала в буреняк. Наоколо цвъртяха малки синигерчета, а из тревата тичаха морави теменужки, подгонени от вятъра.

— Колко хубаво е тук! — извика радостно захарната хубавица и очите ѝ светнаха от щастие.

Тогава момъкът разчисти буреняка, като остави само миризливите теменужки, разтвори вратата на ковачницата и въведе вътре младата си жена. И угасналата жар в огнището грейна отново и сред тишината на малката ковачница звъннаха веселите удари на чука върху наковалнята.

Години минаха и думите на стария ковач се сбъднаха. Захарната девойка стана като всички други хора, хубостта ѝ се изгуби, светлото ѝ лице потъмня и увехна от грижите.

Ала момъкът продължаваше да ѝ се радва и да размахва тежкия чук над главата си с оная сила, с която някога беше убил крилатия змей. Защото сърцето на неговата жена не се промени, а си остана все същото сърце от захар, миросано завинаги с чудната жива вода на вечната обич.

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ

МЕДЕНАТА ПИТА

„Кри-кри, кри-кри“ — запя домашното щурче нейде под стария долап. В огнището играят сини пламъчета. Зад стените се разхожда нощта и тук всички заспаха. Само ние с тебе сме будни още и там — в тъмния ъгъл, куклите почват вече своя нощен живот. Ето пъстрият палячо пляска ръце и се кланя на голямата кукла, автомобилът навива пружината си, а малката латерничка тихо-тихо засвирва. Ела по-близо до мене, детко, погледни малките пламъци и затвори очи! Ето пристига нашата синя каляска, теглена от две бели пеперуди, и чака. Ний ще седнем в нея и ще полетим.

Ф-р-р-р! Земята остана долу. Около нас трептят звездите и ние плуваме в нощта все по-далеч и по-далеч. Там, в другия край на небето, се издига бавно-бавно големият жълт месец и лъщи като медена пита. Знаеш ли ти приказката за медената пита? Слушай, аз ще ти я разкажа! Но не оная приказка, която всички баби разказват на своите внученца, а друга, нова приказка за медената пита.

* * *

Имало едно време бедна жена с едничко дете, момченце. Живели си те в сиромашка колиба, сами-самички в целия свят, и с труд се прехранвали. Един ден майката се разболяла тежко, повикала момченцето при себе си и му каза:

— Когато ти се роди, чедо, орисницата ти търколи една медена, пита и каза: „Това ще му е късметът. Нека го гони по света. Когато го стигне, ще бъде щастлив.“ Но мене ми беше мъчно да се разделя от тебе. Аз нищо не ти казах и ето сега орисницата ме наказва. Аз ще умра, ако ти не намериш медената пита и не донесеш с нея моето и твоето щастие. Върви, сине, из света и си гони късмета!

Майката се разплакала, целунала момченцето и то тръгнало. Тръгнало и ей-току до колибата се мярнала пред него бяла, голяма и лъскава пита. Тя се търколила бързо-бързо пред него и то припнало подире и. Съвсем не мислило то, че гони своя късмет. Знаело само, че трябва да я настигне и вземе, за да оздравее майка му. Но питата се търкаляла бързо и се скрила на първия завой. Ала момченцето все търчало след нея.

Срещнали го хора и го попитали:

— Де така самичък, юначе?

— Медената пита гоня — отговорило то, и хората се смеели.

Дълги дни и нощи вървяло момчето. Минало поля и планини, но медената пита все бягала пред него и то не я настигало. Ту се мерне до някой връх, позапре, помами го, ту изведнъж се изгуби и лъсне пак далеч до друга рътлинка. Но момчето търчало без умора и без страх. Краката му се изранили от път, но очите му свикнали да гледат ясно — надалеко и широко — и то все вървяло. Стигнало до земята на слепите, дето всички хора били слепи като къртици и цялата страна била потопена в мрачина.

— Накъде мина медената пита? — питало момчето.

— Ние нищо не знаем, защото нищо не виждаме — отвърнали слепите с наведени глави.

Но пред очите му блеснала далеко медената пита и то тръгнало отново. Минали пак дълги дни и дълги нощи в мрачина и лутане. Стигнало сега до Каменната земя, дето всички хора са вкаменени и мълчаливи и хлад вее над цялата страна.

— Видяхте ли медената пита? — попитало момчето. Но никой не му отговорил. И отново тръгнало то да търси медената пита. Минали отново много дни и нощи. Най-после стигнало до Златната земя, дето всичко е от чисто злато — и дървеса, и плодове, и накити. Само хората приличали на големи гущери и жаби.

— Не знайте ли де е медената пита? Не мина ли насам? — попитало момчето, изнемощяло от умора и глад.

— Медена пита ли? — закикотили се чудноватите хора. — Та защо ти е тя?

— Трябва да я занеса на мама, за да оздравее. Тя е моят късмет.

— Та какъв по-голям късмет, глупчо, от тая земя — засмели се те отново. — Виж, тук всичко е злато. Забрави майка си, остани тук и тук

ще си намериш късмета.

Момчето поклатило глава и отговорило:

— Не тръгнах аз злато да търся. Не ми трябва то. Моят късмет е друг.

И отново тръгнало. Сега вече стигнало до безкрайно море, дето бил краят на света. На пясъчния бряг лежала корава пита от най-черно брашно, ненамазана не само с мед, но дори и с вода — напукана, сиромашка пита. Задъхано от радост, момчето грабнало тая пита и я притиснало до гърди. И когато се навело, видяло лицето си в морската вода: то не било момче, а снажен момък — толкова години търсило късмета си.

Капнал бил от глад момъкът, но не отчупил къшей от питата. Нали трябва първо майка му да вкуси и да оздравее? И бързо припнал той назад. Когато минавал през Златната земя, чудноватите хора се кискали след него и го наричали глупак. Но той не ги чувал и отминал.

В Каменната земя никой го не погледнал, нито попитал за нещо. Но когато дошъл в Земята на слепите — изведнъж го обградили тълпа слепи хора и почнали да го молят:

— Ние не виждаме нищо. Не можем дори да се нахраним. Сложи в ръцете ни късче хляб!

Момъкът си казал: „Наистина аз имам цяла пита. За мама стига един къс.“

И раздал на слепите по-голямата част от питата. И те целували ръцете, нозете му и с благословии го изпратили.

Момъкът наближил радостен до родната си колиба.

Но до самия праг на колибата, почти умиращо от глад, лежало бездомно мършаво кученце. То извило умолителен поглед и сърцето на момъка се свило от жалост. Без да мисли, той извадил от пазвата си последния къс пита и нахранил с него животното. После влязъл в къщи, изправил се до майка си и съвсем отчаян и казал:

— Ето, майко, връщам се с празни ръце. Аз изходих целил свят, докле намеря медената пита. И когато я намерих, раздадох я на другите. Нищо не остана за тебе. Сега с тебе заедно и аз ще умра.

Той прегърнал майка си и заплакал.

Ала майката се усмихнала радостно, дигнала се от постелята, вече съвсем здрава, целунала го по челото и отвърнала:

— Не, сине, няма да умреш. Тъкмо сега ти ще живееш, радостен и честит. Изпълни се всичко, каквото ти бе уречено от орисницата. Сега и аз съм здрава, и ти си завинаги при мене. Но всичко, което ти претърпя, трябваше да стане. Ти трябваше да видиш целия свят — всичко добро и зло на земята и да избереш от двете. Ти трябваше да намериш медената пита и да я раздадеш, без да помислиш за себе си. Но не жали за питата, сине! Аз нямам нужда от нея. Нали ти ми донесе своето златно сърце? А сега вземи от лавицата оная ръжена пита там и седни да вечеряме. И ще видиш, че тя ще ти бъде по-сладка от всичките медени пити в света!

Седнали те на сиромашката трапеза и хапнали сух хляб и солчица. И още при първите хапки момъкът усетил, че всичката му умора изчезнала като по чудо, че силите и бодростта му пораснали стократно и че нищо повече не му трябва на тоя свят.

* * *

„Кри-кри-кри-кри...“ — щурчето свири по-тихо и по-тихо. Щурчето заспива, огънят заспива, очичките заспиват... Латерничката извива тихата си песничка, палячото и куклата се въртят в безшумен танц, рошавото мече се разхожда на два крака под масата. А нашата синя каляска плува в бездънното небе и звездичките сипят златен прашец върху твоите къдри. Ето мяркат се млечнобелите палати на Слънчо и някой ни маха с ръка натам.

„Кри-кри, кри-кри, кри-кри... спи-спи...“

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

МАЙЧИНА СЪЛЗА

Заромоля дребен есенен дъждец. Жълтият листак в градината светна. Големите гроздови зърна под лозницата набъбнаха и кожицата им взе да се пука. Наведе моравото димитровче цветовете над търкулнатото в шумата пукнато гърне. Сви се малкото птиче-лястовиче в дъното на гърнето и затрепера от студ и мъка. Всички си отидоха. Отлетяха на юг неговите две сестричета. Изгуби се майчицата му в топлите страни. Кой ще го стопли в тая дъждовна нощ? Оставиха го само в дъното на гърнето, защото беше сакато и не можеше да лети. През лятото избухна пожар в къщата, под чиято стряха майка му беше свила гнездо. Докато старата лястовичка смогна да грабне рожбата си от огъня, един въглен падна в гнездото и парна лястовичето по дясното крило. Голото пиле примря от болка. Когато се свести, то видя, че се намира в ново гнездо, а над него седи майка му с клюмнала глава. Най-напред се опита да раздвижи крилца, но не можа, защото дясното, изгореното крило беше изсъхнало.

Търкулна се лятото. Потъмняха гроздовите зърна. Пукнаха се пъпките на димитровчетата в градината. Почнаха да се събират лястовичките по телеграфните жици. Те се готвеха за път. Жиците заприличаха на броеници.

Една сутрин старата лястовичка смъкна своята саката рожба в градината и рече:

— Мило дете, ние днес ще заминем на юг. Ти не можеш да летиш. Затуй ще останеш тука, ето в онуй гърне съм ти нагласила мека перушина. Там ще лежиш. А когато огладнееш, излез навън и си клъвни нещо. Цялата градина е зарината с плод. Виж какво хубаво димитровче е склонило чело над входа на гърнето. Ти не тъгувай. Напролет ние пак ще се върнем.

— Благодаря, майчице, дето си се погрижила за мене! — промълви сакатото и за да скрие сълзите си, навря главица под крилото на майка си и притихна.

Всички си отидоха. Занизаха се мрачни дни. Заваля дребен дъждец. Наквасеното димитровче тежко отпусна цвят над гърнето. Една дъждовна капка се търкулна по най-долния листец на цвета и се нагласи да падне.

— Ах, колко съм уморена! — въздъхна тя.

— Откъде идеш? — попита любопитно лястовичето.

— Остави се. Голям път изминах. Ида от Великия океан. Там се родих. Аз не съм дъждовна капка: Аз съм сълза.

— Сълза ли? Каква сълза? — надигна се тревожно лястовичето.

— Майчина. Историята на моя живот е къса. Преди девет дена уморена и насълзена лястовичка кацна върху мачтата на един голям океански параход. Аз стоях в дясното око на кахърната птичка. Океанът ревеше. Духаше силен вятър. С немощен глас продума лястовичката на вятъра:

— Братко ветре, когато ходиш над света, ако минеш през България, отбий се при моето сиротно пиле и му кажи да се пази от черния котак, който се върти в градината. Забравих да поръчам на рожбата си, когато тръгах. Кажи му още, че моето сърце изсъхна от мъка.

— Къде е твоето лястовиче? — попита вятърът.

— Оставих го в едно пукнато гърне, търкулнато, в градината, където цъфтят морави димитровчета.

Додето изрече тия думи старата лястовичка, аз се отроних от окото ѝ. Вятърът ме грабна и ме понесе над света. Девет дена летях. Ето сега паднах на туй цвете. Колко съм уморена! Искам да капна и заспя.

Сърцето на сакатото, лястовиче се обърна. Стана бърже, отвори човка и пое отмалялата майчина сълза.

— Благодаря ти, майчице! — прошепна то, легна си в перушината и заспа, затоплено от сълзата, сякаш беше под майчините си криле.

РАН БОСИЛЕК КОСЕ БОСЕ

Направило си Косенцето Босенцето гнезденце. Снесло си яйчица.

Дошла Кума Лиса под гнездото и рекла:

— Косе Босе, дай ми едно яйчице! Дойдоха ми тате и мама на гости. Ще им сваря чорбица.

Косенцето ѝ дало едно яйчице.

На другия ден пак дошла Кума Лиса и рекла:

— Косе Босе, дай ми яйчице. Дойдоха ми кака и бате на гости.

Косенцето пак ѝ дало.

Днес тъй, утре тъй — останало на Косенцето само едно яйчице.

Дошла пак Кума Лиса и рекла:

— Косенце Босенце, дай ми яйчице!

— Нямам, Лиске — отговорило Косенцето.

— Като нямаш, тебе ще изям!

Заплакало Косенцето. Дало си и последното яйчице.

На сутринта минало куче през гората. То видяло Косенцето, че плаче, и попитало:

— Защо плачеш, Косе Босе?

— Как да не плача, кученце. Всяка сутрин идва Кума Лиса и ми взема по едно яйчице. Взе ми ги всичките. Не можах да си отвъдя пиленца. Тази сутрин пак ще дойде. Нямам какво да ѝ дам. Сега мене ще изяде.

— Не плачи, Косе Босе! Аз ще се скрия ей тука в шумата. Като дойде Кума Лиса да ти иска яйчице, ти ѝ речи: „Нямам, Лиске, яйчице. Ей там в шумата има кокошчица. Нея вземи!“

Кучето се скрило в шумата. Дошла Кума Лиса и рекла:

— Косе Босе, дай ми яйчице!

— Нямам, Лиске, яйчице. Имам една кокошчица ей там в шумата. Ако искаш, вземи нея.

Кума Лиса се зарадвала и взела да рови из шумата. Кучето изскочило и я подгонило.

Тя бяга, то я гони, тя бяга, то я гони — най-после стигнала до дупката си и се скрила.

Кучето клекнало пред дупката. Чакало да се иодаде Кума Лиса, да я хване за шията. Кума Лиса не знаела, че кучето я варди отвън, и взела да пита краката си:

— Я кажете, краченца, как викахте, когато ви гонеше кучето?

— Беж, Лиске, да бягаме, беж, Лиске, да бягаме!

— Мили какини краченца, кака ще им купи чехлички! Ами вие, очички, как викахте?

— И ние тъй викахме: „Беж, Лиске, да бягаме, беж, Лиске, да бягаме!“

— Мили какини очички, кака ще им купи очилца. Ами вие, ушички, как викахте?

— И ние тъй викахме: „Беж, Лиске, да бягаме!“

— Мили какини ушички, кака ще им купи обички! А ти, опашчице, как викаше?

— Дръж, куче, Лиса за опашката, дръж, куче, Лиса за опашката.

— Тъй ли! Чакай да те дам на кучето! — и Кума Лиса си подаде опашката навън.

Кучето я хванало за опашката и почнало да я тегли. Лиса се дърпа навътре, кучето тегли навън. Тя навътре, то навън. Най-после я издърпало и — скок върху нея — разкъсало и кожухчето.

АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

ДОБРИТЕ СТОПАНИ

Край речица на полянка Мързелан и Мързеланка си живели във къщурка, ниска като костенурка. Ала дъжд ли се извий — къщичката ще ги скрий, зимна буря ли завей — в къщи ален огън грей.

Имали си те козица, с бяла пухкава брадица и на кривите рогчета с две пиринчени звънчета. Крехко в трема^[1] тя врещяла, с ясен звън ги веселяла и ги хранела с попара, щом тревицата покара.

Късно сутрин Мързелан дръпвал вехтия юрган и побутвал Мързеланка:

— Ставай, пиле, стига нанка!

Но невестата кротува и се прави, че не чува.

— Ставай мари, Мързелано!

— Луд ли си бре — толкоз рано!

Най-подире къмто пладне те надигали се гладни и си хапвали попара във гаванката си стара. После с въже във ръката той отивал във гората и събраните дърва сам отнасял във града. А невеста Мързеланка тежко сядала на сянка — с почнатата от неделя чужда прежда и къделя.

Тъй минавали се дните, тъй живели те честити.

Но — случило се веднъж, че козицата им бяла, що свободно си пасяла в къра там нашир и дълж, се объркала в тъмата и изчезнала в гората.

— Бре, къде ли е ваджишка^[2]! — рекла булката с въздишка. — Потърси я, Мързелане!

— Нищо няма да й стане! Ти ще видиш, че самичка ще си дойде таз козичка.

— Ще й видиш веч рогата на полянката в гората.

— Я недей ми дига врява! — кипнал Мързелан тогава. — Щом ти трябва — прав ти път! Хе полето, хе лесът!

— Брава, тъй, ами че как! Аз ще тръгна в тоя мрак да лудея по гората, ти пък скрий си тук главата и очаквай под юргана за попарата зарана!

И разсърдени тогаз, легнали си те завчас и сънували насън, че се гонят с меден звън две стада кози навън.

А в далечен пущинак, де не стъпва кози крак, Вълчо срещнал сам-самичка просълзената козичка, па любезно се засмял и завчас си я изял.

Дигнали се пак по пладне нашите ленивци гладни. Но не яли веч попара във гаванката си стара.

— Ех — въздъхнал примирен Мързелан след някой ден, — като имаме къщурка, въженце и пъстра хурка, криво-ляво щем прекара на света и без попара!

И занизали се дните, вечерите и нощите. И семейството лениво заживяло пак щастливо.

Но веднъж над божи свят рукнал едър дъжд и град: изпочукал класовете, с меч пронизал листовците — и на къщицата крива счупил керемидка сива.

— Слушай, мъжо Мързелане, няма то така да стане — рекла грижната съпруга, — трябва да поставиш друга! На — отново падна капка на съдраната ти шапка!

— Не — съпругът ѝ отвърща, — грижата за всяка къща на стопанката се пада! Я скочи ти като млада и догде те зърна аз, всичко поправи завчас!

— Боже — рекла Мързеланка, — станала съм вече сянка! Делник-празник, сряда, петък шетай пусти женски шетък — а сега за Мързелана и зидарка пък да стана!

Никой труд си не направил и вредата не поправил. А дъждовната вода текла, текла за беда. Гнили ден из ден гредите и рушили се стените. И когато над света долетяла есента и един намръщен ден ревнол вятърът студен, в миг къщурката прогнила до основи се срутила.

Изпод купището жалко се измъкнал подир малко, цял във прах и пот облян, злополучни Мързелан. А с оскубана глава изпълзяла след това и нещастната стопанка — пъргавица Мързеланка. И приседнали тогава те на жълтата морава, поспогледнали се криво, па заплакали

горчиво, че си нямат ни козица със рогчета и брадица, нито въже, нито хурка, ни пък нисичка къщурка.

[1] Трем — покрито място пред къща. ↑

[2] Ваджишка — проклета. ↑

ГЕОРГИ РАЙЧЕВ

НАЙ-ХУБАВОТО ПТИЧЕ

Едно време и птиците пращали децата си да учат също като хората. Те си имали свои училища. Там малките птичета се учили как да хвъркат по-бързо, как да си намират храна, как да си вият гнезда — и всичко, каквото им трябвало в живота.

Една лястовичка и една врана живеели наблизо — били съседки. Веднъж лястовицата видяла, че враната бърза нанякъде.

— Накъде си се разбързала така, съседке? — попитала я лястовицата.

— Ох, остави се, съседке! — рекла загрижено враната. — Бързам за училище, храна да отнеса на вранчето си.

— Почакай, съседке — примолила се лястовичката. — Ела да ти дам да отнесеш храна и на моето лястовиче — бърза работа имам, не мога да я оставя.

Враната се съгласила. Изнесла лястовичката храната, дала ѝ я.

— Ами какво е твоето птиче? — попитала враната. — Не го знам, по какво ще го позная?

— Не бой се — отвърнала лястовицата, — ще го познаеш. Гледай, което птиче е най-хубавото, то е моето!

Хвъркнала враната, изгубила се; отишла на училището. Минало така доста време — ето ти я, връща се пак. Посреща я лястовичката, пита я:

— Е, какво стана, съседке? Даде ли храна и на моето лястовиче?

— Ох, сестричке лястовичке, не знам какво да ти кажа — отвърнала враната загрижено. — Послушай какво нещо се случи: отивам аз на училището, нахраних моето вранче и взех да търся твоето лястовиче. Ти нали ми каза да търся най-хубавото и което е най-хубаво, нему да дам храната. Гледах, сестро, гледах, изгледах всичките птичета, но от моето по-хубаво не видях. И взех, че дадох нему и твоята храна.

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

КАК ГАРДЖЕТО СТАНА ПЕВЕЦ

Роди се в гората гардже. Голичко, слабичко, с тънко вратле и с ококорени очички. Роди се и веднага заприказва.

— Пиу! Пиу! — записка то. — Искам червейче!

И майка му, старата гарга, изхвъркна из гнездото, позавъртя се насам-натам и донесе на скъпата си рожбица не едно, а две червейчета.

Минаха три-четири седмици, отърси се гарджето и перца по крилцата му поникнаха. Сега вече то можеше да стои на краката си, да подскача като жаба и да се опитва да хвърчи.

Гледаше го старата гарга и не можеше да му се нарадва.

„Брей, че хубавец съм родила! — мислеше си тя. — Втори като него няма на света! Ох, дано стане професор!“

Ала малкото гардже нямаше ума на майка си и не мислеше да става професор.

Голяма беше гората и по клоните на старите дървета чуруликаха весело безброй пойни птички. Вечер, когато месечината изгрееше над върховете на дърветата, из цялата гора зашуртяваха сякаш чудни поточета: това бяха кръшните песни на славеите, които се надпреварваха да покажат кой е по-гласовит.

Слушаше ги прехласнато гарджето и по цели нощи сън го не хващаше. Искаше се и нему да стане певец като славеите, да се люлее ей тъй на някое клонче и да си чурулика до насита. Тая мисъл не излизаше из главата му и колкото повече то растеше, толкова по-силно вярваше, че от него ще излезе прочут певец. Най-сетне гарджето не можа да се стърпи и каза веднъж на майка си:

— Мамо ма, какво имат славеите в гърлото си, че пеят тъй хубаво?

— Дарба! — отвърна важно старата гарга и чукна с човката си една буболечка, която лазеше на края на гнездото.

— Ами аз нямам ли дарба? — попита малкото гардже, като разпери крилете си и извика: — Га-га!

— Кой? Ти ли? — рече майката и погледна учудено синчето си.
— Да не си намислил и ти певец да ставаш? Не ти трябва такъв занаят. От тебе ще излезе нещо повече...

— Певец искам да стана! — записка малкото гардже и очите му се наляха със сълзи.

— Я мирувай! — изграчи сърдито старата гарга и отскубна едно перце от опашката на непокорния си син.

И гарджето наистина се укроти, сви се послушно в гнездото и не каза нито дума повече. Ала от този ден нататък то започна да слабее и главицата му клюмна. Нищо не можеше да го съживи и да му възвърне предишната бодрост: нито грижите на майка му, която го тъпчеше с червейчета, нито слънцето, което го милваше с топлите си лъчи, нито чудният мирис на горските цветя, които цъфтяха сякаш в самия въздух.

— Какво ти е? — питаше го често майката, а то повтаряше само едно:

— Певец искам да стана!

Съжали се най-сетне старата гарга над мъките на своя син и реши да отстъпи.

— Добре — рече един ден тя. — Щом толкова много искаш да станеш певец, стани! Но после да не се разкайваш.

— Благодаря ти, майчице! — извика зарадвано гарджето и в същия миг клюмналата му главица се изправи и очичките му засвяткаха от щастие.

— Но как ще станеш певец, като нямаш глас? — чудеше се майката. — Чакай, ще ида аз при бухала да го попитам. Той е умна птица и може да ми даде добър съвет.

И старата гарга изхвъркна из гнездото и отиде при бухала, който живееше в хралупата на един грамаден дъб. Завари го тъкмо когато той разправяше на малките бухалчета историята на Робинзон Крузо и ги съветваше да не се впускат в далечни пътешествия. Поклони се гаргата пред бухала и му разправи от край до край каква е работата. После го помоли да ѝ каже как може да стане синът ѝ певец, като няма дарба за пеене.

Бухалът се замисли, замижа с едното си око и отсече мъдро:

— Там, дето няма дарба, роднините и приятелите помагат.

— Как тъй роднините и приятелите? — попита старата гарга, без да разбира думите на умната птица.

— Много просто — каза бухалът. — Щом синът ти не може да пее, ще трябва да се намерят неколцина глашатаи, които да тръбят непрестанно надлъж и нашир, че по-голям певец от него няма. Лека-полека всички ще свикнат с тия хвалби и най-сетне сами ще започнат да вярват, че той наистина е голям певец. Хайде сега иди при вашите гарвани и свраки и ги накарай да дигнат повечко шум в гората, а пък аз си зная работата. Ще напиша в горския вестник нечувани хвалебствия за твоя син и дори портрета му на лично място ще поставя!

Каквото каза бухалът, това и стана. След няколко дни цялата гора ехтеше от дивия грак на стотици гарвани и свраки, които крещяха с всичка сила и разправяха, че по-велик певец от гарджето няма и че скоро то щяло да даде голям концерт за горските обитатели.

Дойде денят на концерта и гарджето се яви пред многобройна публика. Утихна гората, заслушаха птици и зверове. Залюля се певецът на едно клонче и записка с грозния си глас:

— Га-а! Га-а! Га-а!

И много от слушателите мислеха, че гарджето пее хубаво, защото тъй беше писано и в горския вестник. Тъй беше писано и подписано от бухала, който беше не само бухал, но и редактор на вестника.

Прекрасните гласовити славеи наистина се срамуваха от кресливата песен на гарджето и криеха главите си под крилете, за да не го слушат. Но какво значение можеше да има това?

Важното е, че гуцерът и таралежът бяха много доволни — толкова доволни, че двамата изплетоха едно венче от лайкучки и го дадоха на катеричката да го занесе на певеца.

И катеричката се покатери чевръсто по дървото, на което стоеше гарджето, приближи се до него и окачи на шията му малкото венче.

От тоя ден гарджето се възгордя и започна да гледа отвисоко всички горски обитатели. То си въобрази, че е най-големият певец на света, и не изпускаше случая да се присмива на славеите, като се заканваше дори да ги изгони от гората.

Ала ето че веднъж се случи нещо неочаквано. Гарджето се люлееше на едно клонче и пискеше самоуверено с грозния си глас, когато над гората се изви изневиделица грамаден орел — могъща и справедлива птица. Орелът чу самозвания певец и кацна на един стар дъб.

— Какъв е тоя безобразен грак? — извика той. — Нима в горската тишина не може да се чуе гласът на по-достойни певци?

Думите на орела отекнаха надлъж и нашир и опомниха ония горски обитатели, които бяха повярвали, че гарджето е наистина певец.

— Долу самозванецът! — изчурулика синигерът.

— Долу измамникът! — обади се в листака червеношийката.

— Долу! Долу! — разнесоха се стотици гласове от всички краища на гората.

След тая случка горските обитатели разбраха, че славеите и другите пойни птици си остават истинските певци.

Вярно е, че гарджето продължаваше да грачи, а и свраките и гарваните все още дигаха шум. Ала на тях вече никой не обръщаше внимание. Никой не обръщаше внимание и на бухала, който бе престанал да бъде редактор на горския вестник.

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

ЧОВЕК И ЗМИЯ

Имало двама братя. Те били вече женени, но си живеели заедно. Когато умрял баща им, разделили се. Разделили имотите си, разделили и градината.

В дела на единия брат имало круша, а в корените на крушата живеела змия.

Веднъж стопанинът на крушата обядвал под клоните ѝ заедно с децата си. Като се наяли, станали и оставили паничка с мляко. Щом се отдалечили, змията се измъкнала, изпила млякото и пуснала в паничката една жълтица. Оттогава човекът всеки ден оставял под крушата по една паничка мляко и получавал по една жълтица.

Двамата братя имали по един син. Момчетата се обичали и си играели заедно. Веднъж едното казало на другото:

— Братовчеде, баща ти и баща ми са братя. Когато се разделиха, и двамата взеха поравно. Как така вие забогатяхте, а ние си останахме с това, което го имахме?

Другото момче разказало за змията и жълтиците.

Братовчед му го попитал:

— Ама познава ли те змията и излиза ли, когато ѝ занасяш млякото?

— Познава ме — казало момчето, — как не! Все аз ѝ занасям мляко.

Първият братовчед се замислил и рекъл:

— Знаеш ли какво, братовчеде? Хайде да убием змията, да ѝ вземем жълтиците и да си ги поделим.

— Ами баща ми? — попитало второто момче.

— Баща ти — казало първото, — когато отиде някъде, ти ще дадеш мляко на змията и щом тя излезе, ще я убием.

На другия ден, когато бащата излязъл, момчето занесло мляко на змията и повикало братовчеда си. Онзи дошъл и взел един камък. Другият пък се качил на крушата и се притаил там със секира в ръце.

Щом змията се показала, първият хвърлил камък, откъснал ѝ опашката и търтил да бяга. Змията се разсърдила, извила се към крушата и ухапала момчето. То паднало и умряло. Скрила се змията в дупката, дошли родителите на момчето, оплакали го и го закопали под крушата.

Развалило се вече приятелството между човека и змията; нито той ѝ носел мляко, нито тя му давала жълтица.

Минали много години и всичко се забравило.

„Хайде — помислил си човекът, — да се помиря със змията. Момчето и тъй няма да се върне, а тя поне жълтици ще ми дава; обеднях доста, та ми трябват пари.“

Отишъл човекът под крушата, надникнал над дупката и рекъл:

— Змийо, мила посестримо! Станалото станало, всичко мина и се забрави; хайде да се помирим — аз да ти нося пак по паница мляко, а ти да ми даваш по жълтица.

Змията се показала отвътре и му рекла:

— Ех, побратиме, наистина всичко мина, но ти мислиш ли да бъдем пак такива побратими, каквито бяхме? Докато ти гледаш гроба под крушата, а аз — опашката си, не можем да бъдем приятели!...

ГЕОРГИ РАЙЧЕВ

ИМАЛО ЕДНО МЕЧЕ...

Един баща имаше обичай всеки празник да разказва по една приказка на двете си деца — Милка и Сашко.

Веднъж бащата каза:

— Хайде, Милке, този път пък ти ще ни разкажеш някоя приказка.

Милка се престори, че размисля, и после рече:

— Имало едно време едно мече и няма вече!...

— Не е вярно! — засмя се бащата.

— Защо не е вярно? — зачуди се Милка.

— Защото има още много подир мечето.

— Брей, отде знаеш, че нали аз го измислих това?!

— Добре, слушайте сега да видите, че има още много подир мечето.

И бащата почна да разказва:

— Имаше едно време един дървар. Казваха го чичо Драго. Той беше много беден човек. Нямахше ни жена, ни деца. Живееше сам накрай село. Веднъж дърварят намери в гората пъстро петле. Петлето не избяга, а подхвъркна и кацна на рамото му. Човекът много се зарадва. Вечерта отнесе петлето дома си. На втория ден срещна в гората мъничко бяло коте. Прибра и него. На третия ден срещна мече. Отведе дома и мечето. Но случи се нещо много чудно. Щом мечето влезе в двора, изправи се и зарева радостно. Петлето подхвъркна на едното му рамо и закукурига. Котето скочи на другото и взе да Мяучи весело.

Оттогава мечето, петлето и котето заживяха неразделно. И всеки ден измисляха все по-нови и смешни игри. Дърварят ги гледаше и се чудеше. Един ден той си каза:

— Брей, ама че съм глупав, а! Че аз мога пари да печеля с моите животни. Вместо да се мъча в гората, ще ги показвам пред хората за пари и богат ще стана.

Поведе ги дърварят от къща на къща. Думкаше даарето, мечето, петлето и котето правеха дяволии, а хората ги гледаха, чудеха се и даруваха щедро дърваря.

Измина така много време. Обходиха всички околни села. Поведе ги тогава чичо Драго на далечен път. По пътя замръкнаха пред непознатата гора, спряха да пренощуват. Дърварят ги нахрани, похапна сам и легна да спи. Но събуди се през нощта, гледа, няма петлето. Скочи дърварят, търси го, вика — няма петле. Изгуби се петлето.

„Брей, грабнала го е лисицата!“ — помисли той.

На утрото подбра мечето и котето и тръгнаха през гората. Но щом навлязоха, ето че насреща им иде хубаво момче, облечено по царски — с червен калпак на глава, пъстри златошити дрехи и жълти ботуши на крака. Мечето и котето, щом видяха момчето, спуснаха се към него, а то ги прегърна с едната си ръка, защото в другата крепеше пълна кратунка с вода.

— Добро утро, чичо Драго! — извика момчето весело на дърваря. — Много ли се изплаши снощи, когато се изгубих?

— Ами ти кой си? — попита дърварят учудено.

— Не ме ли позна — аз съм твоето петле. Мечето е по-голямата ми сестричка, а пък котето — по-малкото ми братче.

И като каза това, момчето им подаде да сръбнат от кратунката, поля ги с останалата вода и те се преобърнаха на човеци. Мечето стана гиздава девойка, а котето — русокосо момченце. Трите деца се прегърнаха и заплакаха от радост. Подир приближиха и целунаха ръка на дърваря.

— Благодарим ти, чичо Драго — рекоха те. — Ти ни прибра, пази ни, обичаше ни, лоша дума не сме чули от тебе. Татко ни ще те награди богато...

— Но кои сте вие? Кой е баща ви? — прекъсна ги дърварят като насън, защото все още му се струваше, че сънува.

— Баща ни е царят на тази земя — отговори по-голямото момче. — Една вещица някога искала да ожени татка за дъщеря си. Но дъщеря й била зла и мързелива. Татко се оженил за друго, добро момиче, майка ни. Тогава вещицата се закълнала да отмъсти. Затова ни омагьоса да станем петле, мече и коте. Държеше ни гладни в гората, биеше ни всеки ден. Една нощ избягахме от нея и ти ни прибра дома си. А снощи чух славейче, като пееше над нас, на дървото. Пееше и думаше:

— Ах, да знае това петле да отлети сред гората. Там има голям дъб, под корена му извира жива вода. Ако пият и се полелят с живата вода, и тримата ще станат пак човеци.

Дърварят не можеше да им се нарадва. Той ги поведе назад и право в палата на царя. Бащата и марката едва не умряха от радост. Те милваха децата, но не забравиха и добрия дървар. Наградиха го пребогато, облякоха го в скъпи дрехи и го туриха пазач на царската хазна с парите.

Ето, такава е приказката за мечето — завърши усмихнат бащата. Но Милка и Сашко бяха толкова прехласнати, че не чуха думите му.

— Ами вещицата какво са направили, татко? — попита Сашко.

— Потърсили я, но тя била умряла вече. Царят заповядал да затрупат гроба ѝ с камъни.

Милка помълча замислена. После попита:

— Но, татко, нали аз измислих за мечето. Нямахте друго.

— Да, Милке, ти, а пък аз разказах другото.

— Но ако аз ти кажа нещо, нищо не можеш измисли! — закани се Сашко.

— Добре, кажи да чуем!

Сашко мисли, мисли — и рече:

— Имало едно време един кютюк и приказката свършва дотук.

Ха да те видим сега!

— Не, Сашко, не свършва дотук.

— Ха де!

— Другия празник ще чуеш що се е случило с кютюка.

ГЕОРГИ РАЙЧЕВ

ЖИВИЯТ ПЪН

Малкият Сашко седна на коленете на баща си, прегърна го през шията и рече:

— Казвай сега, татко!

— Какво? — попита бащата зачуден.

— Забрави ли? — обади се и Милка. — За кютюка, нали обеща миналата неделя, че можеш да разкажеш приказка и за него?

— Аха, я гледай, забравил съм. Добре, ще ви разкажа, но почакайте да намисля.

Бащата тури пръст на челото си, помисли и започна.

— Слушай сега, Сашко. Най-напред запомни, че на български не се казва кютюк, ами пън. Кютюк е турска дума. Та, имало един пън... Не, не е така. Чакай... Имало едно време един дядо и една баба. Дядото бил много добър, а бабата — устата, неразумна и зла. Сиромаш човек бил дядото. Имал само една стара къща без ограда, две малки ниви и две мършави кравички, с които орял нивите и прехранвал себе си и бабата.

В разградения двор освен ралото и колата имало един сух пън. Той бил от корена на старо дърво. По него стърчали като ръце дълги, сухи жили. Старецът го пазел от много години. Лятно време обичал да сяде на него като на стол, да отпочива и да пуши лулата си.

Една зима, като приближило Бъдни вечер, бабата внесла дървото в къщи и рекла:

— Нека стои тук, да поизсъхне от снега, че тази година ще го сложим на огнището да ни стопли.

Дядото много се натъжил, но нищо не казал. Вечеряли, угасили кандилото, легнали да спят. Бабата заспала, захъркала сладко-сладко, а дядото не можел да заспи. Мъчно му било за пъна. От огнището блещукал огън и огрявал изправения пън. Дядото го гледал, гледал и по едно време задрямал. Но сетил насън, че някой го дърпа за рамото. Отворил очи и останал смаян. Над него стоял къс и дебел старец с

чорлава брада. Дрехата му била като кората на старо дърво, а над кръста до рамената му се подавали сухи черни ръце.

— Кой си ти и какво искаш? — попитал старецът със схванато гърло.

— Аз съм твоят пън — отвърнал многоръкият дебел старец. — Какво съм ви сторил, дядо Кандилко, та искате да ме изгорите?...

— Аз... аз... тя, бабата иска, аз не искам — промълвил старецът.

— Дядо Кандилко, ти си добър човек, искам добро да ти сторя. Помниш ли откъде ме изкопа в гората някога?

— Помня.

— Добре. Там наблизо има побит бял камък. Иди утре в гората и отмери точно средата между моето място и камъка. Там има сух пън на отсечено дърво. Изкопай го. Пъна донес на бабата да се топли, а каквото намериш под него — запази го за себе си. Но помни — ако ме изгорите, зле ще патите, разбра ли?

— Разбрах, Пънчо, благодаря ти! — извикал старецът.

Бабата се събудила и го задърпала. Дядото отворил очи.

— Какво си се развикал такъв! — скарала му се тя.

Дядо Кандилко ѝ разказал какво сънувал. Той наистина бил сънувал.

— Я го виж, пънът си стои до огнището. Сънувал си, защото дръпна повечко ракийца тази вечер. Спи да спим, че ми се спи.

Но дядо Кандилко все мислел за съня си. На утрото впрегнал кравите и отишъл в гората. Отмерил, каквото му казал дебелият старец, извадил сухия пън, а под него — пълно гърне с жълтици.

Дядото и бабата много се зарадвали. Напролет съборили старата къщурка и съзидали нова, на два ката, заградили двора и заживели честито. Но дядо Кандилко не забравил и пъна. Поставил го на най-лично място в гостната стая. Бабата много се ядосвала:

— Защо ми е този черен пън, за да ми грози новата къща? — думала тя. — Каквото имаме, от съня е, а не от пъна. Да го премахнем, да го изгорим!

— Не бива — отвръщал старецът, — той ни показва богатството и аз го почитам като пръв приятел. Нека стои, никому не пречи.

Дядото отишъл на пазар.

— Сега вече ще се избавя от омразния пън — казала злата баба.

Примъкнала тежкия пън, изправила го на разгореното огнище, па излязла навън по работа.

Пънът обгорял от едната страна, наклонил се, паднал върху рогозката и я запалил. А рогозката подпалила къщата. Юрнали се всички хора да гасят. Но едва спасили малко дрехи и покъщнина. Цялата къща изгоряла до основи.

Върнал се вечерта дядо Кандилко. Видял какво е станало и с глас заплакал. На бабата нищо не сторил. Хрисим човек бил. Само й казал:

— Ех, жено, разбра ли сега, че който зло мисли, зло изпаца? —
И пак подкарал кравите, да оре двете ниви и да прехранва злата баба.

РАН БОСИЛЕК МОМЧЕ И ВЯТЪР

Една вдовица имала едничък син. И майката, и момчето се трудели от зори, та чак до мръкване. Подреждали къщата, хранели добитъка, орели, копаели, сеяли, плевели, жънели. Овършавали едро жито. Стигало за тях. Имало и за продан. Печели зелници. Месели бели погачи.

Един ден майката казала на момчето:

— Вземи, сине, тавата. Иди в избата. Донеси ми брашно да меся хляб.

Момчето взело тавата. Отишло в избата. Нагребало брашно. Излязло на двора.

Духнал силен вятър — разпилял брашното.

Върнало се момчето в избата. Напълнило отново тавата. Излязло на двора. Духнал вятърът. Разпилял пак брашното.

— Няма да е по твоята, ветре! — извикало момчето и влязло в избата. Нагребало брашно. Излязло на двора. Духнал пак вятърът. Не оставил нищо в тавата.

Захвърлило я момчето. Тръгнало да гони вятъра.

Тичало, тичало — срещнало гологлав момък.

— Защо тичаш, момче? — попитал Момъкът.

— Вятъра гоня. Трудеца ми ограби. Разпиля ми брашното. Гоня го, да ми го върне.

— Вятър гони ли се бе, момче? Остави се от тая работа! И на мене вятърът свали калпака и го отнесе в реката. Но аз не съм луд да го гоня!

— Аз пък ще го гоня и ще го стигна!

И хукнало пак момчето. Тичало, тичало — на другия ден срещнало здрав и едър селянин.

— Къде си се втурнало, момче? — попитал селянинът.

— Вятъра гоня.

— Защо го гониш?

— Да ми върне брашното. Три тави ми разпиля. Трудеца ни ограби — на мене и на майка ми!

— Не си хаби времето, момченце! С вятър излиза ли се наглава? Той и на мене колко овощни дръвчета поломи! Колко плод орони! Но си трая. Кой може да се разправя с вятъра?

— Аз ще се разправя!

Тичало пак момчето, тичало — на третия ден срещнало стар моряк с торба на рамо.

— Къде, момче? — спрял го морякът.

— Вятъра гоня.

— Какво ти е направил?

— Разпиля ни три тави брашно!

— Е, голяма работа!

— За тебе може да е малка, но за мене е голяма. Нека дойде той да поработи, че да види как се добива всяко зрънце!

— Върни се, момче! — рекъл морякът. — Не можеш се разправи с вятъра! Той е силен и страшен! Ще духне срещу тебе, ще те отвее в някой пущинак. Не можеш се върна вече! Нали и нашия кораб потопи! Издавиха се и пътници, и моряци! Аз сам се чудя как останах жив!

— Да става каквото ще! Тръгнал съм — няма да се върна! Ще догоня вятъра, ще си диря брашното!

Момчето отново се втурнало.

Тичало, тичало, тичало — най-сетне стигнало вятъра.

— Ей, ветре!

— Какво?

— Дай ми брашното, дето го разпиля!

— Бре, момче, вятър брашно държи ли?

— Държи, не държи — ние с труд сме го добили! Разпиля го — трябва да го върнеш! Затова тичам цели три дни да те гоня!

Усмихнал се вятърът и рекъл:

— Добре правиш, че пазиш и си дириш с труд придобитото имане. Па си и смело момче, щом си дошло с вятъра Да се разправяш. Разпиляното брашно не мога да върна. Но ще ти го заплатя ето с тази кърпичка. Вземи я и я пази добре. Като ѝ кажеш: „Кърпичке, дай да ям!“ — тя сама се постила. Каквото ядене поискаш, тозчас ще се яви пред тебе!

Взело момчето кърпичката. Тръгнало си. Върви и си мисли: „Право ли казва вятърът? Лъже ли ме? Чакай да опитам!“

Постлало кърпичката и рекло:

— Кърпичке, дай да ям мед и масло!

Изведнъж върху кърпичката се наредили златни блюда с мед и масло.

Момчето поискало и друго ядене. Каквото пожелало, тозчас се явило пред него.

Момчето яло, яло — наситило се. Тръгнало отново. Вървяло, що вървяло, на третата вечер се отбило да пренощува в една кръчма.

Седнало при празна маса, постлало кърпичката и рекло:

— Кърпичке, дай ми да ям!

Докато издума, пред него се наредили все хубави гозби.

Смаяли се хората в кръчмата. Момчето ги поканило. Нагостило ги богато.

— И това чудо не бях виждал! — рекъл кръчмарят. — Кърпичка гозби да дава! Отде я взе бре, момко? Има ли някъде да се продават?

— Вятърът ми я даде.

— Добър дар! — обадила се кръчмарката. — И най-богатият човек ще ти завиди!

Нахранило се момчето. Прибрало кърпичката. Отишло да спи.

През нощта кръчмарката казала на мъжа си:

— Мъжо, да вземем на момчето кърпичката. Без работа богатство ще трупаме. „Дай, кърпичке, ядене.“ — „На!“ „Дай, кърпичке, пиене!“ — „Готово!“ Ще поднасяме на хората и без труд пари ще печелим!

Като заспало момчето, кръчмарката влязла при него, взела кърпичката от пояса му и оставила друга на нейно място.

Тръгнало си сутринта момчето. Стигнало до тяхната къща и още от вратата викнало:

— Мамо, да видиш каква кърпичка ти нося! Даде ми я вятърът, задето ни разпиля брашното. Няма вече да месиш и готвиш!

— Каква кърпичка, сине? Дай да я видя!

Момчето извадило кърпичката, постлало я на стола и рекло:

— Кърпичке, дай да ям!

Кърпичката нищо не дала.

— Чуваш ли, кърпичке! Дай да ям!

Кърпичката си оставала празна.

— Щом не щеш да даваш вече ядене, хайде при вятъра!

Взело момчето кърпичката и право при вятъра.

— Ветре, на ти кърпичката, дай ми брашното! Кърпичката не дава вече ядене.

— Защо не дава вече, момченце?

— Не зная. По-напред даваше. Сега не ще.

Разбрал вятърът каква е работата и казал:

— Вземи това петленце. Щом му кажеш: „Запей, петленце!“ — то ще запее и жълтици ще падат из устата му.

Взело момчето петленцето. Тръгнало си. Вечерта се отбило да пренощува в същата кръчма. Като седнало да вечеря, казало:

— Запей, петленце!

Петлето запяло: кукуригу-у — и из устата му почнали да падат жълтици.

Момчето ги взело и си поръчало ядене.

Като се навечеряло, легнало да спи.

През нощта кръчмарката взела петленцето и сложила на негово място друго.

Събудило се на сутринта момчето, взело другото петле и си тръгнало.

Стигнало, нестигнало в къщи, отдалек завикало:

— Мамо, мамо, да видиш какво петленце ти нося! Щом запее, жълтици падат от устата му! Хайде запей, петленце!

Петлето мълчало.

— Петленце, запей!

Петлето пак мълчало.

Грабнало го момчето. Отърчало при вятъра.

— Ветре, не ща ти петлето! Дай ми брашното! Петлето не дава вече жълтици.

— Така ли? — рекъл вятърът. — Кръчмарят и кръчмарката са ти взели истинската кърпичка и истинското петленце. На ти тази пръчка! Тя ще оправи работата. Щом ѝ кажеш: „Удряй, пръчко!“ — тя ще почне де когото свари да шиба. Щом ѝ речеш: „Спри, пръчко!“ — тя престава да удря.

Взело момчето пръчката. Тръгнало си. Вечерта пак се отбило в кръчмата. Кръчмарят и жена му видели пръчката. Помислили, че и тя е

чудновата като кърпичката и петлето. Сдумали се и нея да вземат.

Като заспало момчето, влезли при него. Жената посегнала да вземе пръчката. Момчето се събудило и викнало:

— Удряй, пръчко!

Ех, като зашибала оная ми ти пръчка! Удря ли, удря — ту крѝчмаря, ту крѝчмарката.

— Чакай бре, момче! Кажи да спре пръчката! — викал крѝчмарят. — Ще ти върнем кърпичката!

— Ох, олеле! — пищяла крѝчмарката. — Стига! Умирам! Ще донеса петленцето!

— Пръчко, спри! — извикало момчето.

Пръчката спряла.

Отърчала плачешком крѝчмарката. Донесла кърпичката, донесла и петлето.

Взело ги момчето и право при майка си.

Още от вратата завикало:

— Мамо, мамо, сега ще видиш истинската кърпичка и истинското петленце!

Постлало кърпичката и рекло:

— Кърпичке, дай да ядем мед и масло!

Върху кърпичката се наредили златни блюда с мед и масло.

— Запей, петленце! — викнало момчето.

Запяло петлето. Жълтици почнали да падат из устата му.

И заживели си майка и син доволни и честити.

ОРЛИН ВАСИЛЕВ

СТРАХ-СТРАШИЛИЩЕ

Имало едно време един нищо и никакъв човечец — Кел Хасан го викали. Една слава имал Кел Хасан: прочутия си мързел! На чужд гръб бил свикнал да живее. Изтягал се той по цял ден под сянката на черницата в двора си, докато го заболявали ребрата от лежане. Тогава той сбирал сили и викал:

— Ох!

А това значело, че е време да го обърнат на другата страна. Чувала женицата му охкането, идвала и го преобръщала на другото ребро.

Ако не била тая нещастна женица, така щял той да си страда — да лежи само на едната страна. Тичала тя по чуждите къщи, трепела се по хорска работа, сбирала бобец и брашънце и се връщала да омеси топла питка и да сготви чорбица на мъжа си.

— Ела, Хасане, да ядеш — викала го тя от къщи.

А той едно си знаел:

— Ох!

Тогава жена му вземала паницата, отивала под черницата и почвала да кърши залци и да сипва чорбата направо в устата на мързеливеца.

Така Кел Хасан щял да преживее до края на дните си, ако Аллах не се смилил над нещастната му женица. Прибрал я той в рая си да готви пилаф и да премита златните подове на небесните му палати. Останал Хасан сам-самичък.

Лежал той ден, лежал два — огладнял. Ами сега? Лежи ли се гладно? Почнал да мисли като как да я нареди. Мислил, мислил и най-после измислил. Надигнал се, тръгнал по селото и събрал всички селски нехранимайковци и келеши.

— Искате ли — рекъл им той — с леснина на чужд гръб да живеете? Искате ли покрай мен и вие да не гладувате?

— Искаме! Искаме! — викнали всички нехранимайковци.

— Щом искате, слушайте тогава... Каквото ви кажа, това ще направите.

И каквото им казал Кел Хасан, това направили.

Тръгнали келешите по села и кошари, по орачи и овчари и почнали чудни и дивни приказки да разправят:

— Олеле, божке! Да знаете у наше село какво страх-страшилище живее!

— Какво ще е пък това страх-страшилище? — попитали доверчивите овчари и говедари.

— Мълчете, не питайте! — отвързали келешите. — Да не би случайно да чуе, че за него говорим! Хасан Пехливан го викат, господаря на светкавиците. Като ревне, облаците сбира. Кажете ли им: гърмете и трещете! — светкавици се сипят от небето. Олеле, божке, много е страшно, когато Хасан Пехливан се разсърди! Затова никой не смее дума напротив да му рече. Каквото поиска Хасан Пехливан, всичко трябва да му се дава. Овен ли поиска — овен му дайте! Теле да поиска — теле му дайте! Воловете да ви поиска — и тях му дайте! Че като прати светкавиците, ни от воловете, ни от вас помен ще остане. Всичко ще се превърне в пух и прах.

— Бря, бя, бя! — клатели глави простичките хора. — Не дай, боже, ни да го срещаме, ни да го стигаме!

Отминавали келешите. На другия ден идвали нехранимайковците.

— Слушайте, овчари и говедари — започвали те да говорят бързо и уплашено. — Изпрати ни страшният господар и повелител на светкавиците. Знаете ли го?

— Знаем го, знаем го, как да не го знаем! — изтръпвали добродушните хорица. — Казвайте по-скоро за какво ви е изпратил!

— Изпрати ни да ни дадете най-тлъстия си овен. Много му се е прияло тлъста овнешка яхния. Давайте да не го разсърдите, че като почне да пуска светкавиците, нито човек, нито овца ще остане!

Давали изплашените овчари и селяни — кой овен, кой теле, кой пилета и бели,дебели хлябове.

Връзали се келешите и нехранимайковците с богата плячка при Кел Хасан. Едни почвали огън да палят, други овена да дерат, а трети гозби да варят. Пълнели паниците, хранели мързеливеца под сянката и

сами сито ядели и преяждали, че докато имало за Кел Хасан, щяло винаги да има и за тях.

Лапал Кел Хасан от вкусното месце, гълтал белия хорски хлебец, докато се надувал. Тогава викал: „Ох!“ — и се отпуснал на меката възглавница.

Келешите и нехранимайковците неспирно повтаряли:

— Слава на господаря на светкавиците! Най-силния! Най-най-страшния! Най-най-най-непобедимия!

Кел Хасан слушал похвалите, докато заспивал. А като заспивал, почвал да сънува: виждал се насън голям-голям, чак до над облаците. Викнел ли — те наистина се сбирали като черни биволски стада и светкавиците им тряскали тъкмо там, гдето Кел Хасан им казал. Пламвали села и градища, поваляли се вековни дървета, всичко живо пиццало от ужас:

— Чакай, Хасан Пехливане! Спри да гърмиш и трециш! Какво искаш? Всичко ще ти дадем! Имот, живот — всичко! Роби ще ти станем! Дворци ще ти направим! Най-хубавите си дъщери в твоя харем ще пратим! Спри, не тряскай!

И Кел Хасан спирал насън светкавиците. Поробените хора почвали да му градят най-бляскавите дворци, да му пращат най-хубавите си дъщери... Кел Хасан блажено се усмихвал насън, а келешите и нехранимайковците тихичко си шепнели:

— Трябва да сънува нещо много приятно...

И щом Хасан се събудел, те пак почвали да се кланят:

— Ах, колко е силен! Ах, колко е страшен!

Слушал Кел Хасан похвалите на своите угодници, сънувал приятните си сънища, докато един ден взел, та повярвал и на похвалите, и на сънищата си.

— Ами че аз — рекъл си той — наистина съм силен! Наистина съм страшен! Наистина съм победител на облаците и светкавиците!

Изправил се внезапно и тръгнал сам да опита силата си. Вървял, вървял и стигнал до едно овчарче. Мъничко наглед, ама изпечено, жилаво, с голям кривак в ръцете.

— Слушай! — викнал му той. — Дай ми веднага най-тлъстия си овен!

— Защо? — смръщило се момчето.

— Защото ми се яде тлъста овнешка яхния.

— Като ти се яде — отвърнало му усмихнато момчето, — купи си стадо, отхрани си тлъсти овни, па ги коли и си готви каквито искаш яхнии.

— Аз от твоите искам!

— Искаш, ама не давам — продължило овчарчето да се усмихва на щурия му ум.

— Слушай! — разсърдил се Кел Хасан. — Давай веднага, че като...

— Какво-о! — поотдръпнало се момчето и стиснало кривака. — Я да се махаш от главата ми, че като махна!...

— Как? — изненадал се на свой ред Кел Хасан. — Ти искаш да се браниш? От мене да се защитаваш? Не искаш доброволно овните си да даваш? Къде се е чуло и видяло такова безсрамие? Та не знаеш ли ти, че аз съм свикнал да ям само от чуждото? Виждаш ли този голям търбух? — тупнал се Кел Хасан по дебелия корем. — Да не мислиш, че от своя храна е направен? Или ти, нещастнико, искаш търбухът ми да спадне?

— Ама че щур човек! — чудело се овчарчето. — Понеже той си имал голям корем, аз трябва да му дам своя овен! Върви си из пътя, човече, остави ме на мира да си паса стадото!

— Давай веднага овена! — писнал Кел Хасан.

— Ще те опаша ей! — вирнало овчарчето сопата.

— Аха-а! С мене ли ще се биеш ти? С мене ли? — треперел от възмущение Кел Хасан. — Знаеш ли ти кой съм аз?

— Виждам те кой си — хайдук! — накъсо отрязало момчето.

— Аз съм прочутият повелител на светкавиците — Хасан Пехливан!

Стреснало се овчарчето, само че не от страх, а от изненада: тоя ли шишко, това ли човече било Хасан Пехливан? Тоя ли хайдук ядъл на хората добитъка и хляба и карал сърцата им да треперят от страх?

— Ти си бил, значи, Хасан Пехливан? — прошепнало овчарчето.

— Аз съм! Аз съм! — зарадвал се Хасан Пехливан. — Аз съм страшният господар на...

Но Кел Хасан не можал да довърши думите си. Дългата тояга на овчарчето изсвирила, префучала и като светкавица почнала да опасва, дето свърне. Почнало нещо хем страшно, хем весело. Хасан толкова

силно заревал, че облаците наистина надвиснали иззад околните бърда, за да видят какво е това чудо, дето става сред полето.

— На̀ ти за овните! — шибало мъничкото момче. — На ти за хорските пилета! На ти за хляба ни! На ти за страха ни! На ти и за тъпите ни глави!

Какво точно е станало — не се знае, а само се предполага. Запомнило се е, че кривакът на момчето се натрошил от силните удари.

— Нищо — рекло си то. — Аз друга тояга ще си отсека. Пожилава. Де да знам дали няма да се намери някой нов повелител на светкавиците, който би пожелал на чужд гръб да живее и хората да плаши.

Затрил се Кел Хасан. Останала само приказката — за поука на доверчивите и за урок на глупците: Кел Хасан само от дрянова тояга разбира.

КАЛИНА МАЛИНА СВЕТЕЩАТА РИЗА

Живял някога на земята беден старец. Живял си сам-самичък. Няма си в къщи друга живинка освен няколко бълхици, които не му давали мира. А бърбурив бил този старец и тъй като немало с кого да разговаря, приказвал си самичък. Но колкото приказлив, толкова и трудолюбив бил. Само че не можел да работи, ако не се кара с някого. Карал се най-напред на себе си, а после на въображаемите си деца и внуци.

— Ха така, дърто! Пери, търкай ризата, да ти дойде умът. Не биваше ли да се ожениш, дорде е време! Сега щеше да си имаш бабичка. Бабичката щеше да те поще. Нито една бълхица немаше да остави. Ах, ти, глупава дъртешка главо! Виж сега ризата ти на какво прилича. Мръсна. Съдрана. Пък ако си имаше бабичка, щеше да си имаш и синове, и щерки. „Хайде на нивата! — ще им викнеш. — Слънцето откога е изгряло. Ами ти, моме, какво се потриваш още? Грабвай менците и скоро на извора! Ах, вие, мързелановци. Снахо, тебе думам, прибири си дечурлигата да не ми се пречкат в нозете!“

Старецът тъй се унасял в мечти, че започнал да чува детски викове.

— Стойте мирно, детища! — сърдел се той на въображаемите си внуци. — Не викайте, че ще ви опъна ушите!

Но тъй като децата продължавали да викат, той започнал да удря ту с една, ту с друга ръка ризата в коритото: пляс-плюс, пляс-плюс, цапа-цупа! Млъкнете, вампири! Здравно място няма да остане по вас. На! На! На!

Сиромашката риза се гърчела от болки в коритото, обръщала се на гръб, обръщала се на гърди, пъшкала: „Ох, боли, боли, дядо!“ Но дядото не искал и да знае.

Най-после, капнал от умора, той оставял ризата и сядал да си почине. Днес тъй, утре тъй, колкото повече биел старецът бедната кълчищна риза, толкова по-бяла ставала тя, докато започнала да грее

като самото слънце и дори по-силно от него, защото греела и нощем. Не ставало нужда старецът да пали газеничето. Ризата тъй светела, че макар старческите очи и да били слаби, можели да различат пшениченото зърно от къклицата. Дето и да отидел старецът, все било светло около него. Затова нощем си сечал в гората дърва, нощем берял коприва и друг треволяк за чорбица.

Разчуло се това вредом и стигнало до ушите на царя.

— Тъй и тъй, господарю — казали слугите, — и най-голямото ти светило не може да се сравни с ризата на този старец. Не свети тя, а грее като самото слънце.

— Веднага да ми донесете тази риза! — заповядал царят.

Отишли слугите в гората. Потропали на вратата в колибата: чук, чук, чук. Никой не се обадил. Потропали още веднъж: чук, чук, чук. Пак никой. Тогава един от слугите, който имал най-дълги уши и чувал най-добре, казал:

— Почакайте! При стареца има някой. Чува се, че говори.

Навел се той, погледнал през цепнатината на вратата и какво да види! Старецът, гол до кръста, шиел нещо бяло и си бърборел:

— Ха така, дърто! Да беше се оженил, нямаше сега да бодеш сухите си пръсти с тази губерка. Бабичката щеше да те кърпи, а ти само ще си пушиш тютюна. Но защо бабичката? Тя не вижда. Как ще вдене конопеното влакно? Нека те кърпи щерка ти. Хайде, моме, какво зяпаш? Дръж иглата! Мушкай бързо! Изваждай отгоре! Изваждай отдолу!

Докато се карал на въображаемата щерка, старецът закърпил ризата. Тъкмо се канел да я облече, влезли в колибата царските слуги.

— Стой! Не обличай тази риза! Царят ни прати да ни я дадеш.

— Да ви я дам, момчета, защо да не ви я дам. Царят си има толкова ризи, и то все свилени. Аз си имам една-едничка — кълчищна, но щом царят е хвърлил око на нея, нека я вземе. Мене щерка ми друга ще ми изтъче. Ето го стана. Ето го кросното. Ето ги и нищелките. Всичко има момата ми...

— Само момата я няма — казал царският човек с най-дългите уши, с които всичко чувал и затова всичко знаел. Знаел, че старецът няма ни щерка, ни внуци...

Старецът нищо не отвърнал на неговите думи.

Слугите занесли чудната риза на царя. Той заповядал да я сложат на видно място, в голямата зала, дето се събирали болярите. Но тъй като било денем не могли да разберат свети ли ризата, или не свети. Чакали да се стъмни. Причерняло небето. Вън мрак, а в палата още по-голям мрак. Дядовата риза нито свети, нито грее.

Разсърдил се царят. Изпратил бързоходци да доведат в двореца стареца. И този път, като стигнали до колибата, царските слуги чули кавга отвътре.

— Махнете се от главата ми, детища! Ще скъсате нишките. Ще ми разбъркате основата. Няма ли да се махате? Ще обърна дебелия край. На на вас! На! На! На!

— Този старик е полудял. Ще утрепе внучетата си. Влизайте да ги отървем!

Тъй казали слугите, защото те не знаели, че дядото няма внученца. Между тях не бил човекът с най-дългите уши, който всичко знаел. Отворили слугите вратата и що да видят! Седи си старецът на дъсчения стан и тъй силно блъска бърдото, че совалката лети от едната страна до другата.

— Остави тъкането, старче, а тръгвай с нас! Царят те вика.

Не му се отивало на стареца нийде. Бързал да изкара платното. Но нямало що. Тръгнал той. Като се отдалечили от колибата, обърнал се и извикал:

— Бабо, гледай да изтъчеш платното, докле си дойда!

Спогледали се царските слуги учудено. Нямало го оня с най-дългите уши да им каже, че старецът си приказва на въображаеми хора.

Завели дядото в двореца. Царят скочил разгневен от трона.

— Как посмя, старче, да излъжеш мене, царя! Дал си ми една нищо и никаква риза, кълчищна и цялата в кръпки. Тази ли е твоята светеща риза! Казвай де си скрил другата или ще заповядам да те хвърлят в тъмница!

— Нямам друга риза.

— Облечи тогава тази! — заповядал царят, на когото човекът с най-дългите уши прошепнал нещо.

Едва сега забелязали всички, че под връхната си дреха старецът нямал риза. Щом се облякъл, в залата светнало и затъмнило дневната светлина, що прониквала през прозорците.

— Значи, тази нищо и никаква кълчищна риза свети само върху твоя гръб, старче? — извикал царят. — Щом е тъй, ти ще останеш в палата да ми светиш.

— Пусни ме, царю, да си ида за малко! — замолил се старецът. — В къщи съм оставил бабичка, внученца... Трябва да се простя с тях!

Но тъй като човекът с най-дългите уши, който знаел всичко, бил излязъл за малко, нямало кой да каже на царя, че старецът си живее самичък в колибата. Затова царят го пуснал да се прости с близките си.

Напуснал старецът царските палати, но не си отишъл в къщи. В гората той разкъсал светещата риза и на всяко дръвче дал по парче.

— Светете на бедните дървари! — казал. — Ризата ми свети за тях, а не за царския палат.

Оттогава никой не го чул, не го видял. Дори и човекът с най-дългите уши, който всичко знаел, не можал да го намери и заведе в палата, както искал царят. А обкичените с парченцата от дядовата риза дървета светят и досега нощем в гората.

РАН БОСИЛЕК ЗАДАВИ СЕ МЕЦА

Както Меца яла, в тясното ѝ гърло крива кост се спряла.

Ревнала Мецана:

— Тичайте! Умирам, братя и сестрици!

Дошъл Кумчо Вълчо.

— Какво ти е, Мецо?

— Лошо, Вълчо, лошо! В гърлото ми тука една кост се спряла...

— Не плаши се, сестро! Туй често се случва. Бързичко си яла.

— Ти брат, ти сестрица! Кажи, Кумчо Вълчо, как да се избавя?

— Преглътни водица!

— Гълтах. Не минава.

— Щом е тъй, почакай. Ще повикам Лиса. Тя от тия болки по-добре разбира.

Тича Кумчо Вълчо, Лисана намира.

— По-скоро, Лисанке, че Меца умира!

— Не ѝ вярвай, Вълчо! Тя си е плашлива. С трънче да се бодне, гората събира!

— В гърлото ѝ сега крива кост се спряла. Не е шега. Докато отидеш, виж, умряла.

— Ще ѝ мине, куме! Аз цера му зная.

Отишли при Меца.

— Не бой се, сестрице! — рекла Кума Лиса. — Лесно ще ти мине. Хайде съвземи се! Най-напред кажи ми меда къде криеш. Аз ще се покача горе на дървото. Вълчо ще подигне меденото гърне. Аз ще го поема. Три пъти ще лапна. Ти глава ще дигнеш и клетва ще сториш. Три пъти без отдих към мен ще повториш: „Проклетата да бъда, ако хапна кости през велики пости!“

Както Лиса рекла, тъй Меца се клела. Повтаря, потретя. Кумата до капка медаца облизва, па току отсича:

— Грешна си, сестричко! Костта не излиза. Но дръж си душата, ще повикам Ежка. Той на тия болки знае леснината.

Повикала Ежка. Той дошъл и рекъл:

— Право да ти кажа, тая болка тежка мъчно се лекува. Но ти, Бабо Мецо, недей се страхува. Всичко ще направя, за да те избавя. Само ще ме слушаш. Каквото ти кажа, точно туй ще вършиш.

— Ох, жив да си, Ежко! — изпъшкала Меца. — Много ми е тежко! Ако ми помогнеш, доброто ти нивга няма да забравя. Казвай сега, братко, що трябва да правя!

— Какво ли? Ще станеш, очи ще затвориш. Щом ти кажа „сядай“, ти ще се засилиш, уста ще отвориш, на същото място ще седнеш отново. Ала нито дума няма да говориш. И догде погледнеш — хайде хоп — готово! Костта ще изскочи. Сега почвай вече!

И става Мецана, затваря очите. А Ежко под нея подлага бодлите.

— Сядай, Мецо! — виква.

Меца се отпуска, отваря устата... Но гласът ѝ страшен разлюлял гората:

— Олеле, що стана! Умирам, горкана!

— Ти си жива още — отговорил Ежко, — но костта остана! Така ли се вика! Но ще пратя щърка. В гърлото направо той майсторски бърка.

Щъркелчо пристигнал.

— Какво има, Мецо?

— В гърлото ми, братко, крива кост се спряла. Който я извади, каквото поиска, всичко бих му дала.

— Аз много не искам. Ти си, Мецо, наша. Ще ми дадеш само едно гърне каша.

— Ще ти дам, щом искаш, и десет гърнета, стига да извадиш тази кост проклета.

Запретнал се щъркът, с клюн в устата бръкнал и костта отвътре без мъка измъкнал... Тръгнал си, па рекъл:

— Плащай, Бабо Мецо!

Меца изръмжала:

— Я го виж ти него! Смее да говори! От мечешки зъби си спасил главата, а иска награда на това отгоре... Глупчо дългокраки, дириш си бедата!

Щъркелчо отвърнал:

— Кой каквото дири, това ще намери!

И крила разперил, литнал над гората.

Един ден наскоро, както Меца яла, в тясното ѝ гърло пак кост се завряла.

— Тичайте за щърка! — заревала Меца. — В гърлото направо той майсторски бърка.

Щъркелчо пристигнал.

— Как си, Бабо Мецо?

— Лошо, Щърко, лошо. Ти брат, ти сестрица! Пак ще ме избавиш. Но ти клещи носиш. С тях какво ще правиш?

— Ех, Бабо Мецано, глупчо дългокраки не е глупав вече! Знае да се варди.

Пипа отдалече.

— Кажи, що ще сториш?

— Най-напред, Мецано, уста ще разтвориш. С клещите ще бръкна. Зъбите ти остри навън ще измъкна. След туй ще обадя какво ще ти взема, костта да извадя.

Ревнала Мецана:

— Не мога изтрая, не мога изтрая! Два зъба си имам, без зъб ще остана!

— И тях ще извадя, щом за добрината така, Мецо, плащаш!

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ

МЕДАРКА

Медарка кацаше от цвят на цвят и смучеше нектар. Беше топло и приятно, небето се синееше като цъфнал лен.

„Защо ли няма други пчели?“ — огледа се тя, но затананика пак своята еднообразна песничка и се понесе над пъстрото поле. Тя не обърна внимание на двете пухкави облачета, които изплаваха над планината и поведоха след себе си гъсти дъждоносни вълни.

Първият гръм я изплаши и Медарка се спусна назад. Но кошерите бяха много далеч. Затупаха едри капки. Тя сви мокрите си крилца и запълзя между сведените тревички.

— Ох — въздишаше често тя, — дано намеря някъде подслон!

Наблизо имаше прогнил дънер. Тя пропълзя с последни усилия до него, надзърна отсам, надзърна оттатък и откри една дупчица.

Медарка беше млада пчела и малко познаваше света. Тя не беше срещала никаква пречка по цветния си път и мислеше, че няма лошо съществуване върху необятната земя.

В дупката беше тъмно и задушно. От дъното я лъхна отвратителна миризма. Тя навлезе вътре смело и седна да си почине. Студени тръпки разтърсваха нежното ѝ телце.

— Ой, колко е задушно тук! — изохка тя.

— А като е задушно, защо не си стоиш вън? — изгърмя от дъното груб глас.

Медарка примря от страх. Чак сега тя разпозна в полумрака на дупката едър черен бръмбар с дълги пипала на главата.

— Прощавай — рече умолително Медарка, — навън заваля и ми измокри крилцата. Щом спре, ще си ида.

— А къде си ходила? — още по-грубо попита бръмбарът и пристъпи гордо.

— Събирах мед.

— Мед ли? Какво е то?

— Храна.

— А, тъй ли? — облиза се апетитно той. — Дай да видя!
Пчеличката изсипа върху сухо листо меда и се дръпна назад.
Бръмбарът подуши, опита го и го изгълта наведнъж.
— Дай още! — обърна се той.
— Нямам вече.
— Само това ли си събрала от сутринта?
— Само това — отговори скромно тя.
— Ей че мързеливи същества са се навъдили!... Повече не можеш ли да събереш?
— Не мога.
— Лентяйстваш, а? — разсърди се той. — Защо не се трудиш повече?
— Капнах от умора, нито една минутка не съм си почивала — започна да се оправдава Медарка. — Пък повече и не може да се събере... Я похвърчи ти, та да видиш...
— Аз не мога да хвърча — прекъсна я бръмбарът, — но затова пък ти ще останеш при мене...
— Не мога — рече тя, — ние сме цял кошер, трябва и аз да нося храна... Как ще ида наготово през зимата?
— Това не ме интересува! — отвърна бръмбарът. — Задържам те от днес, за да ми събираш мед.
— А ти какво ще правиш? — обърна се учудена Медарка.
— Аз ще внимавам да не избягаш... Но, виж, дъждът е спрял, хайде на работа!
Медарка заплака:
— Пусни ме, моля ти се! Сестричките ми ще се тревожат, ако не се завърна до довечера...
— Хайде... — сопна се бръмбарът.
— Но крилцата ми са още мокри — рече тя.
— Че ти с крилата си ли го събираш?
— Не, с хоботчето. Но нали трябва да прехвърквам от цвят на цвят?
— Аз ще ти помагам за това — каза бръмбарът и я изтласка навън.
Дъждът беше престанал, облаците бяха разпокъсани, небето се смееше окъпано.

Бръмбарът покачи Медарка върху един цветец. Тя засмука ароматния нектар. Слънцето я напече. Крилцата ѝ изсъхнаха. Тя подскочи на друг, по-висок цвят. Бръмбарът започна да я гълчи:

— Слез! Не ти позволявам! Тук при мене ще стоиш!

— Я се махай, мързеливецо! — изгледа го презрително Медарка и подскочи на друг цвят.

Бръмбарът скръцна с пипалата си от яд, помъчи се да размаха крилата си, но ги отпусна безсилно. От дългото бездействие той беше се отучил да лети.

— Ах, да можех да хвърча! — изпъшка заканително той.

— Ако можеше да хвърчиш, ти нямаше да ограбваш другите! — отвърна пчеличката и отлетя към кошерите.

АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

ХИТРАНА

Нейде зад полето, нейде зад Балкана някога живяла рунтава Лисана. С хитрост и лукавство тя била позната — друга като нея нямало в гората. Кой какво намисли, кой какво захване, нея все ще пита, нея все ще кани.

Ала като всяка умница избрана имала си слабост нашата Лисана: че била от малка лакомница върла, че било без дъно пустото ѝ гърло.

* * *

Тръгнала веднъжка нашата Лисана — да се поразходи, нещичко да хване. Душила, вървяла, дебнала на пръсти — хванала край село пет кокошки тлъсти.

Още неогризла кокалците сладки, ето срещу нея идат стадо патки.

— Слава тебе, боже — викнала Лисана, — инак щях без малко гладна да остана!

Как ги изпояла, те и не видели... Седнала да чисти зъбите си бели. Но невзела още върбовите клечки, ето къмто нея идат сто юрдечки.

— Кат съм се наяла, не съм заговяла! — казала си Лиса и ги връхлетяла.

Станало край пътя само перушина. Смаяли се всички трънки и глогини.

Най-подире сита, сънна и ленива тръгнала Лисана веч да си отива.

* * *

Ала щом възлязла горе на баира, спряла се и взела жадно да се взира.

— На узряло грозде май ми замириса! — казала си тихо лакомата Лиса и съзряла с радост, че току под нея, с бял зид оградено, лозе зеленее.

Трепнала Лисана, хукнала в превара — но не щеш ли, много бил висок дувара. Скачала тя, драла камъни и плочи — не могла отнийде вътре да прескочи. Тъкмо рекла: „Няма грозде да се хрупка!“ — и току съзряла във стената дупка. Но докрай не стига всякога късмета: тясна пък излязла дупката проклета.

— Става, щото става — рекла Лиса злобно, — ала аз оттука грозде ще си зобна! — Па събрала вежди, клепките присвила, мислила, кроила и накрай решила: скрила се в тревата, взела да се пощи и стояла гладна три дни и три нощи.

Отъняла много, станала на клечка — де сега да видим кой ще й се пречка! Вмъкнала се вътре нашата Хитрана, спряла в миг, па рекла с весела закана:

— Ха разтваряй гърло, Лисо ле, Лисано, дръж се да те видя, лозе ле небрано!

Гъмза и тамянка, резекии късни — яла Лиса, яла, щяла да се пръсне. Най-подире сита, весела, щастлива тръгнала Лисана пак да си отива.

Но случила й се тук беда ужасна: пустата му дупка пак излязла тясна! Слисала се страшно нашата Хитрана:

— Господи, самичка влязох във капана!

Па събрала вежди, клепки тя присвила, мислила, кроила и накрай решила: скрила се в лозите, взела да се пощи и стояла гладна три дни и три нощи. Станала отново като клечка тънка — бързо се провряла и излязла вълнка.

Хукнала тогава, стигнала в гората, па като поспряла, рекла шепнешката:

— Ой те тебе, лозе, с чудно сладко грозде, гладна в тебе влязох — гладна си излязох!

ЕЛИН ПЕЛИН ГЛУПАВИЯТ ВЪЛК

Един гладен вълк видял в една ливада кон.

— Ха — рекъл вълкът, — каквото търсех, намерих.

Отишъл той при коня и му казал:

— Добър ден, дръгльо!

— Добро да намериш, сиви вълко!

— Чий си ти?

— Попов.

— Значи, за моя закуска готов!

— А бре, Вълчо, а бре, глупчо, за какъв обяд ще ти послужи, когато и кожата не ми е одрана — казал конят.

— Е, как да я одера? — попитал вълкът.

— Иди зад мен, хвани ме за опашката и дръпни. Кожата ми сама ще се изхлузи ...

Послушал го вълкът, отишъл зад него и — тъкмо се приготвил да го хване за опашката — конят му теглил един такъв хубав ритник по муцуната, че му светнали очите.

Отървал се Вълчо жив оттук и тръгнал да бяга. Ето край гората пасе овен.

— Добър ден, виторог Овенчо!

— Добро да намериш, сиви вълко!

— Чий си ти?

— На поп Щербап.

— Значи, на мене за кебап.

— А бре, Вълчо, а бре, глупчо, кебап се лапа наведнъж, пък аз съм голям, как ще ме глътнеш току-тъй — ще ме измъчиш!

— Е, как мога? — попитал вълкът.

— Как? Застани тука, отдолу, разтвори си устата повечко и чакай. Аз ще се залетя отдалеч и ще се бухна в стомаха ти наведнъж.

Вълкът се съгласил, запънал се с краката си, разтворил устата и чакал.

Разиграл се виторогият овен отдалеч, засилил се, затичал се, ударил с рогата си Вълчо по муцуната и беж — да го няма.

Три пъти наш Вълчо се преметнал, три пъти от болки завил, три пъти корема си попилал, три пъти се попитал:

„Глътнах ли овена, или не?“ — И три пъти си отговорил:

„Трябва да съм го глътнал, тежко ми е, не мога да стана!“

Както и да е, станал Вълчо. Отведнъж му пригладняло, та на очите му притъмняло. Искал зъбите си да потрака — зъби в устата му не останали.

„Е — казал си Вълчо, — с един овен наяждам ли се аз; чакай още нещичко да потърся!“

Подвил опашка и тръгнал, а червата му къркали от глад.

Като приближил селото, гледа — насреща му свине.

— Добър ви ден, тлъсти свине!

— Дал бог добро, вълчи сине!

— Чии сте вие?

— Попови ...

— А-а, попови, значи, за моя обед готови!

— Готови, готови, Вълчо — казали свинете, — но преди да ни ядеш, хвани една от нас за ухото, да ти посвири с гайда. Това ни е от баща занаят останало. Хем ние ще поиграем, хем ти ще се повеселиш.

Вълчо ги послушал, хванал едно прасе за ухото, а то заквичало, засвирило с оная ми ти гайда, та всички хора от селото се затекли да видят какво има. Видял Вълчо, че тичат хората и че всеки носи дърво в ръка. Разбрал, че не е чиста работата, оставил прасето и беж — да го няма.

Отишъл Вълчо в гората, засрамен и гладен.

В това време насреща му — по пътеката — се задал селският шивач с аршин в ръка. Той въртял аршина в ръка, подсвирквал си и от време на време смъркал емфие.

— Добър ден, селянино! — казал Вълчо.

— Добро да намериш, горянино! — отговорил шивачът.

— Ще те изям!

— Добре — казал шивачът, — ала не мога се побра в корема ти. Дай да го премеря!

— Като ще мериш, мери — казал Вълчо, — само по-скоро, защото много съм гладен.

Шивачът хванал Вълчо за опашката, че като почнал да го мери...
Бие и вика:

— Аршин нашир, аршин надлъж! Аршин нашир, аршин надлъж!

Той бие, Вълчо скача. Той бие, Вълчо скача, докато му се откъснала опашката — и избягал.

В гъстата гора събрал Вълчо другарите си да им се оплаква. Мислили вълците, кроили, най-после решили да хванат шивача и да го изядат. Тръгнали да го гонят.

Като усетил каква е работата, шивачът се качил на едно високо дърво и се притаил. Надушили го вълците, спрели се под дървото. Стоят и мислят как да смъкнат шивача. Най-после намислили. Ще легне глупавият вълк на земята, а те ще се накачат един въз друг на него, докато стигнат шивача. Речено — сторено. Почнали те да се качват един на друг и наближили шивача.

— Ех, то ще ме изядат, ами чакай поне едно емфие да си смръкна — казал шивачът и отворил кутийката, хванал с два пръста повече, че като кихнал: — Аб-ки-ху, аб-ки-ху!...

Глупавият вълк, който лежал отдолу, помислил, че шивачът вика: „Аршин надлъж, аршин нашир!“ Подплашил се, скочил и побягнал, а вълците се натъркаляли като дини от кола и погнали Вълчо, задето ги изплашил. Стигнали го и го разкъсали на парчета.

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

ИСТОРИЯТА НА ЕДНА ЯБЪЛКА

Тая история се случи през ония мрачни години, когато румените ябълки блещукаха по господарските трапези и рядко стигаха до трапезите на сиромасите.

Малката ябълка се роди през една ясна пролетна утрин.

Рой пчели пееха на синора, когато слънцето напече пъпката върху най-горното клонче на ябълката. Пъпката се затопли и се пукна.

— Какъв хубав свят — въздъхна розовото цветче в чашката и погълна с жадно око зелената нива, зашумените синори и тихата небесна синевина.

Полъхна кротък вятър. Залюля клончето. Новороденият цвят се наведе надолу. Една пчела от синора го зърна и литна към него. Кацна разтреперана, навря си косматата главица между цветните листа и почна да смуче мед. Ябълковото цветче примря от страх и болка. Пчелата се насмука до насита, отърси върху гърба си златния прашец от тичинките, забръмча с прозрачните си криле и отлетя.

— Какво прави с мене туй крилато нещо, майчице? — попита цветчето.

Старата ябълка се обади:

— Не бой се, чедо! Туй крилатото нещо е пчела. Тя дойде, да се насмуче с мед от твоето сърце. Мед за хората.

— Кои хора?

— Ония, дето живеят долу в стария град.

Цветчето погледна с копнеж към далечния град.

Мина една неделя време. Розовите листа на цветчето окапаха и се оголи едно малко зелено зрънце. Туй зрънце почна да расте, поено от хладната роса и хранено от живия сок, който старата ябълка смучеше от земните недра. Наедря. Когато нивата се жълтна и житните класове се огънаха надолу, нежна руменина покри кожицата на най-горната ябълка. Тя се къпеше в знойния дъх на слънцето и слушаше песента на чучулигите. Сгушен някъде в долчината, денем летният

вятър дремеше, а нощем налягаше силно клоните и всичките листа шумоляха.

— Кой ходи по нивите? — попита една нощ ябълката.

— Аз ходя — обади се невидим глас.

— Кой си ти?

— Вятърът.

— Ах, вятърът ли? Спри, братко ветре, под майчините ми клони и ми разкажи за оня далечен град, където нощем трептят хиляди светулки.

— Те не са светулки, ами са електрически лампи.

— Майчице — прошепна ябълката, — дали ще видя някога този град?

— Защо ти трябва да го гледаш. Той е стар град. Стените на къщите му са пропукани. Немотия и тъга лъха от тях. Улиците — криви и прашни. Край града се вие една мътна река. Цял ден в нея се къпят деца и юрдечки. А пък вечер, когато надникнах през прозореца на една вехта къщурка, видях едно болно момиче. Лежи на креватчето си, а челото му гори. До креватчето — маса. На масата гори лоена свещ. А над масата, приведена, плете чорап една жена с прошарени коси и сухо лице — майката. Детето изохка:

— Маменце, много ми е горещо. Устата ми засъхнала. Яде ми се нещо.

— Трай, чедо — извърна очи майката, — тая нощ аз ще изплета един чифт чорапи. Утре ще ги продам на пазара. Като взема пари, ще ти купя ябълки петровки. Да видиш какви са хубави!

Домъчня ми за болното девойче и раздвижих криле да разхладя челото му. Но в туй време пламъкът на лоената свещ се огъна и угасна. Когато настана тъмнина, детето промълви:

— Маменце, запали пак свещта! Страшно е!

— Кибритената кутийка е празна, чедо. Няма клечки.

— Защо няма?

— Защото нямам пари да купя.

— Сърцето ми се сви — продължи вятърът, — излязох навън, дигнах цял облак прах по улиците и напуснах тоя град, където има толкова бедни хора и страдание.

Вятърът млъкна. Ябълката наклони глава. Налегна я тежка мисъл. Задряма в зори. Когато се събуди, цялото ѝ лице беше мокро.

— Залюлей ме, братко ветре — помоли се тя на вятъра, — духни да ми изсъхне румената риза!

Вятърът я люшна.

— По-силно!

Вятърът избухна, залюля я, клончето се приведе и узрялата ябълка се отрони. Падна в коловоза на отъпкания път. Търкулна се надолу и викна:

— Сбогом, майчице! Прощавай, ниво златокласа! Аз вече заминавам!

— На добър час, дъще! — проговори старата ябълка, а житните класове се поклониха.

— Тикай ме, ветре!

— Накъде?

— Надолу! Към града!

Вятърът подхвана румената ябълка и я понесе пъргаво надолу. Подир един час тя стигна в града. Както се беше засилила — влезе под пътната порта право в един двор, пълен със свине. Свинете, щом я зърнаха, втурнаха се с навирени опашки да я схрускат. Сборичкаха се над нея, бутнаха я със зурлите си и тя се търкулна назад — излезе пак навън. Вятърът я подхвана отново и я засили насреща към брега на реката. Ябълката падна във водата и запищя:

— Помощ! Олеле, удавих се!

Ала водата не можа да навлезе в гърлото ѝ, защото нямаше гърло, и тя плувна по течението между сивите смешни юрдечки, които ловяха рибки с вдигнати нагоре крака като лопатки. Един рибар хвърли мрежа и замрежи ябълката с десетина рибки. Изтегли лова си на брега, прибра рибките в една кофа, а ябълката хвърли на пясъка. Отмина. Ябълката изсъхна и червената ѝ кожа заблещука. Подир пладне на реката пристигна една суха жена с вехта черна забрадка — да пере. Щом се наведе и натопи прането, тя съзря ябълката и очите ѝ светнаха.

— Слава Богу! — проговори сиротинята и прибра ябълката в пазвата си. Когато се върна къщи, викна отдалеч на болното си момиче, което лежеше в постелята:

— Познай какво ти донесох!

— Мидена черупка, маменце.

— Не е черупка, червена ябълка ти нося.

Детето пое с жълтата си ръка ябълката, допря я до горещите си устни и я целуна. Ябълката погледна лоената свещ на масата, празната кибритена кутийка и позна, че е дошла в къщата, за която снощи разказваше вятърът. Взря се в напуканите от огън устни на детето и закопня да ги намокри с влагата си. Дълго се радва болното девойче на сочния плод и не смееше да го разхапе. Но надвечер, когато горещ лъх нахлу от улицата, то впи жадно зъбките си в ябълката. Тя усети белите му зъбчета и изтръпна. Сладкия сок напълни устата му. Много сладка му се стори ябълката.

Подир малко в шепата на малкото момиче останаха само четири кафяви семки. То протегна ръка и ги хвърли навън през прозореца в градината.

На другата пролет пред прозореца на сиромашката къщица поникна крехко ябълково дръвце. То порасна бърже, защото една грижовна млада ръка го поливаше всяка вечер с пръстена стомничка.

ВЕСА ПАСПАЛЕЕВА

ПРИКАЗКА ЗА СВЕГУЛКАТА

Дядо Милко простря мократа мрежа и седна пред колибата да си почине. Топлата лятна вечер спускаше ветрила над морето. Радулчо седна на тревицата до дядо си, протегна босите си крачета срещу огъня и показа свитото си юмруче:

— Дядо, познай какво имам в ръчичката!

— Навярно си намерил някое бисерно охлювче.

— Светулчица улових, дядо!

— Я да видя, свети ли златното й фенерче? — засмя се старецът и разтвори стиснатото юмруче на малкия. — Ето на, виждаш ли как блещука фенерчето й? Щура се из тревичката и търси невестулката, дете й откраднала кораловата огърличка.

— Откъде знаеш, дядо?

— Зная. От моя дядо съм научил тази приказчица.

— Дядко, не се ли шегуваш? Наистина ли затова носи фенерчето си малката светулка?

— Наистина, чедо. Някога тя била малко момиченце, сираче, при чужди хора живяло. Веднъж го изпратили да занесе хляб и гозба на жътварите. Момиченцето се спирало да си бере цветенца из пътя и си тананикало. От една трапчинка край пътя изскочило едно бяло зайче и протегнало предните си лапички:

— Момиченце, дай ми мъничко от гозбата! Отчупи ми и от прясната питка!

То веднага отсипало от гозбата на зайчето и му отчупило едно краищниче от топлатата пшеничена питка. Зайчето поблагодарило и си отишло.

Момиченцето изминало няколко крачки и било спряно от бодливия таралеж.

— Момиченце, има ли и за мене мъничко гозбица?

— Дай си паничка да ти сложа от сладката чорбичка! — казало момиченцето.

Бодливият таралеж от благодарност размахал калпачето си и поиграл хорце. Похапнал си от сладката питка и седнал при изворчето да си почине.

Момиченцето превалило долчинката и вече се изкачило по слънчевия хълм, когато невестулката го дръпнала за пъстрото сукманче:

— Къде си забързало така, малко момиченце?

— Отивам на нивата да занеса обед на жътварите.

— Отсипи ми мъничко от гозбицата в тая паничка!

Отсипало ѝ в пъстрата паничка и си тръгнало.

— Ами от питката защо забрави да ми отчупиш?

Спряло се момиченцето, навело се да извади питката от торбичката, но в тоя миг хитрата невестулка подскочила и грабнала огърличката от вратлето му.

Заплакало горкото момиченце за кораловата огърличка и тръгнало да гони невестулката. Но тя влязла в дупката си и вече не се показала. Плакало момиченцето и разказвало на веселото щурче за хубавата си огърличка. Тръгнали заедно да търсят грабливата невестулка. Цял ден обикаляли из полето и не могли да я намерят. По мръкнало щурчето седнало на едно цветенце и заспало. А момиченцето продължавало да плаче. Най-после седнало на едно повалено пънче в гората.

— Защо не мога да стана светулчица, да надничам със златното си фенерче навсякъде и да намеря огърличката си? О, няма ли кой да ми помогне? — гласно си приказвало то и отривало с ръчица сълзите си.

През гората минавал дядо Гъбчо. Той бил магьосник. Погалил го той с меката си длан и начаса момиченцето се превърнало в светулка.

Светулчицата обикаля и до днес с фенерчето си да търси огърличката си, спира веселите жътвари, завира се в тревата и все пита за грабливата невестулка.

— Дядо, ето още една светулка — извика Радулчо и се спусна да я захлупи с калпачето си.

Дядо Милко се изправи, разбра, че скоро ще излезе буря, сне от огъня гърненцето с рибената чорба и прибра внучето си в колибата.

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ

СТАРИЯТ ЩЪРК

Вършитба отдавна мина. Полята лежаха оголени и пусти. Една нощ заваля дъжд — равен и тих. На сутринта небето се избистри, ала над земята пропълзя хлад. Сребърни паяжинки се проточиха между шубраките. Есента бе дошла.

Старият щърк разтърси криле, огледа небето и си каза:
— Време е вече.

После събра неколцина от младите щъркове и им поръча веднага да разнесат заповедта за тръгване.

И една заран овчарят от могилата погледна надолу и се смая: цялото равнище край село беше побеляло. Стотици щъркели се бяха събрали и се готвеха за нещо. Овчарят свали свирката от уста, вгледа се нататък и се вслуша. Старият щърк говореше.

— Време е вече, деца — думаше той, — време е да се лети на юг. Денят намаля, нощите станаха хладни, скоро и слана може да падне. Днес ще трябва да пътувате. Свиках ви сега да си изберете водач и да се сбoguваме.

Щъркелите се размърдаха изведнъж. Чуха се учудени викове:

— Какъв водач! Нали си имаме! Ти си ни водил досега, ти ще ни водиш пак. Не искаме друг водач! ...

Старият щърк поклати глава и кротко отвърна:

— Не, аз няма да ви вода вече. Аз няма да летя с вас. Аз ще остана тук.

— Но как така, защо? — развикаха се щъркелите.

— Стар съм вече, деца, и не мога. Не мога летя с вас.

— Ние ще те носим, ние няма да те оставим! — викаха най-младите. — Толкова години ти си водил всички, сега ние пък ще те отнесем. Не ще те оставим тук самичък...

— Не, не, мои мили — усмихна се старият щърк, — не можете ме отнесе вие. Планини и моря има да минавате, себе си с мъка ще

занесете, та и аз ли ще трябва да ви тежа!... Не можете, пък и аз не ща. В чужбина не ми се мре. Тук ще си остана.

Натъжиха се сърцата на младите щъркели. Как ще го оставят тук в студа, в дъжда, самичък? Но той отново се усмихна и подзе:

— Не ме жалете, не мислете за мене — така ми е по-добре. Мигар по-леко ще ми е да загина в топлите, но чужди краища или сред студените морски талази? Тук искам да остана и да умра аз. Че няма по-хубава земя от тая, дето съм видял слънцето за пръв път. Няма по-хубаво гнездо от онова гнездо върху сиромашкия комин, в което се излюпих и в което отгледах моите млади рожби. Тук аз зная всеки дол, всяка локва, всяка хижа. Разбирам езика на хората и ги обикнах и те ме обичат като свой. Де и защо ще вървя другаде?... Защо се връщам всяка пролет?... Защо ще се върнете и вие пак насам, щом повее топлият вятър и се раззеленяят росните ливади?... Ще видите вие много страни, много поля и реки, морета и планини и ще разберете. Ще разберете, че никъде дъгата не е тъй хубава, както тука; че никъде песента на щурците, вечер, когато полето засине, не е тъй радостна; че никъде димът на комините не е тъй топъл, както там, дето си пазил с крила малките си. Сега тръгвайте вече и добър ви път на юг!

Наведоха глави птиците и мълчаливо се сбогуваха. След малко — чу се пърхане на стотици криле. Ятото бавно се издигна. Закрепи се за миг в синьото небе. После се нареди в голям триъгълник и полека се понесе в хоризонта. Само едно бяло петно остана в посърналото поле. След миг и то се раздвижи, дигна се и спря после на един селски покрив. Старият щърк отиваше да прекара последните си дни в гнездото, дето се бе родил.

ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

ПОРЪКИТЕ НА ЕДНО ПТИЧЕ

Някой си човек уловил едно птиче и поискал да го изяде. Птичето му продумало:

— О, добри човече, защо искаш да ме изядеш? Какво ще разбереш от мене — аз съм за тебе една хапка само.

— Наистина така е — отговорил той, — но как да не те изям, когато си ми паднало на ръка?

— Затова недей ме изяда — рекло птиченцето, — защото аз ще ти дам три хубави съвета, които трябва през целия си живот да помниш.

— Като е тъй, кажи ми ги и аз ще те пусна да си отидеш — отвърнал човекът.

Тогава птиченцето му казало:

— За преминалото да не тъжиш, за невъзможното да не се трудиш и което не разбереш добре, не го вярвай лесно.

Тогава той пуснал птичето и то — пър-р-р — подхвъркнало и кацнало на една топола, отдето почнало самодоволно да се подсмива, като си перело и тупкало крилцата. И се обърнало пак към човека:

— О, безумни човече, защо ме пусна?... Ех, да би знаел какво има в моята утроба, никога не би ме пуснал; у мене има един безценен камък, който не би могло и цяло царство да изкупи, а ти да ме пуснеш...

Тогава човекът, разкаян, почнал да се ядосва и не знаел що да стори. Огледал се насам-нататък, взел един камък, та го запратил срещу птичето, но не го улучил.

— О, какво да правя сега! — се разпъшкал той.

А птичето изпискало към безумника:

— О, безумни глупецо, аз не ти ли казах да помниш моите три поръки през целия си живот? А ти още на минутата ги забрави и ето как глупаво се измами... Аз ти рекох: за преминалото да не тъжиш. След като избягах от ръцете ти, ти не можеш вече да ме уловиш, това

се казва преминало. Сега защо се ядосваш? За невъзможното да не се трудиш. Ето, не виждаш ли, че не можеш да ме уловиш, като съм толкова нависоко? После, докато ти се щураш насам-натам и търсиш леснината да ме убиеш, аз ще избягам и това се казва невъзможно. Което не разбереш, не го вярвай лесно. А ти как можа да повярваш, че в мене има безценен камък? Даже такъв камък, щото цяло царство да не може да го купи? О, безумни и халосан човече, това как се побра в разума ти и повярва на думите ми за истински?...

Като изговорило това, птичето — пър-р-р — хвъркнало нагоре, та се вече ни чуло, ни видяло, а човекът го проследил угрижен.

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

СЛАВЕЙ

На едно дърво беше кацнал славей и пееше. Той бе обиколил света и знаеше много.

А под дървото лежеше таралеж. Той се беше добре наял и славейовата песен му беше приятна, защото го караше на дрямка.

Славеят пееше за слънцето, за дълбокото небе и сребристите облаци, хвалеше необятния океан, бистрите ручей и спокойните замечтани езера. Той славеше (нали е славей?) благовонните кринове, трендафили, карамфили, босилеци и маточини. Пееше за пълните с живот кедри, борики и дъбове, за райските птици, за пъстроперите фазани и шарените папагали.

Слънцето залезе.

Мръкна се.

Таралежът беше отдавна заспал, а малката птица навръх дървото все още пееше.

Тя възпяваше сега звездите, на които живеят други славеи и също пеят. Малкият земен славей казваше, че звездните славеи ще да пеят по-добре от него, но крилата му са слаби, за да отлети до тях и да се поучи.

Таралежът се събуди, поразходи се до реката, напи се с вода и се върна.

Славеят все още пееше.

Таралежът се заклати и тръгна да си търси храна. Той се нахрани добре и се прибра отново под дървото.

Съмна се.

Славеят продължаваше да пее.

Той възхваляваше слънцето, но с нова песен — по-бодра от снощната.

На таралежа омръзна да слуша.

Той кресна:

— Млъкни, сива птицо! Стига си споменавала слънце, звезди и звездни славеи! Не виждаш ли се колко си дребна? По-малка си от муцуната ми! И що ли имаш, та си се разпяла? Да ти отскубна перцата, няма да стигнат за легло дори на единия ми крак!

Тогава славеят прекъсна песента си и каза:

— Надути таралежо, ти си много богат, защото имаш на гърба си хиляди игли. И си голям майстор, понеже умееш да дереш дори змии и да им сушиш кожата по трънака и храстите. Но — макар че носиш на гърба си хиляди игли — ти си нищо пред бедния шивач, който с едничка игла прехранва цяло семейство.

АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

БЪРЗИТЕ КОМАРИ

Имало едно време сто комара, които решили да отидат на пазара, за да си купят иглички за тънките зурлички.

Обули си те белите панталони от макарони, облекли си зелените фанелки от зелки, нахлузили си червените ботушки от чушки, наложили си рунтавите калпаци от котараци и тръгнали като истински юнаци.

Вървели, вървели, стигнали до една сливка, па спрели да си направят почивка. Събули си тогава белите панталони от макарони, съблекли си зелените фанелки от зелки, изхлузили си червените ботушки от чушки, отложили си рунтавите калпаци от котараци и легнали на сто меки дюшечета от мечета.

Лежали, лежали, починали си, па станали, обули си пак белите панталони от макарони, облекли си зелените фанелки от зелки, нахлузили си червените ботушки от чушки, наложили си рунтавите калпаци от котараци и тръгнали като истински юнаци.

Вървели, вървели, стигнали до втора сливка, па спрели пак да си направят почивка. Събули си пак белите панталони от макарони, съблекли си зелените фанелки от зелки, изхлузили си червените ботушки от чушки, отложили си рунтавите калпаци от котараци и легнали на сто меки дюшечета от мечета.

Лежали, лежали, починали си, па станали, обули си пак белите панталони от макарони, облекли си зелените фанелки от зелки, нахлузили си червените ботушки от чушки, наложили си рунтавите калпаци от котараци и тръгнали като истински юнаци.

Вървели, вървели, стигнали до трета сливка, па спрели пак да си направят почивка — и тъй като по пътя имало много, много сливки за почивки, нашите комари, за тяхна беда; още не са пристигнали във града.

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ

ГОРДЕЛИВОТО БОРЧЕ

Когато мъничкото борче излезе над рохжавата пръст и погледна ясното светло небе, то разпери радостно нежните си листенца.

— Ай! Колко е хубаво! — рече то.

Но тутакси се стресна. Наблизо премина глух шум. То разтвори още повече листенцата си и ококори зелените си очички.

— Я-я-я! Какво е това? — изплашено се запита то.

— Гора! — рече едно стройно дърво.

— А ти какво си?

— Аз съм бук. Цялото това е вековен букак. По-нагоре има лески, ела и борики като тебе.

— Значи, аз съм бор? — учудено попита малкото растение.

— Бор.

— А защо не съм при другите борики?

— Тук си попаднало. Борините растат по-нависоко.

— Те са горди дървета — обади се една млада белокура бреза.

„Значи, и аз трябва да бъда гордо“ — рече си борчето и се наду.

Потекоха топли, светли, безбурни часове. Денем, когато не полъхваше никакъв ветрец, гората се отпуснаше в спокойна дрямка и слушаше унесено песните на сладкогласните птички. Тук-там по напуканите дебелокори дънери чукаха кълвачи, подпрени като някакви майстори-дърводелци. Кукувици прелитаха с лек шум и дебнеха да се вмъкнат незабелязано в някое чуждо гнездо. По най-тънките клончета на върховете подскачаха пъргави катерички. Лазеха мравки, бръмбари, гъсеници. Нощем всичко се спотайваше, всичко се прибираще да спи. Тогава полъхваше ветрец и гората запяваше своята приспивна многогласна песен.

Малкото борче растеше. Но си растеше самичко, настрана, не се вслушваше нито в песните на птичките, нито в шума на вековните дървета. „Аз съм гордо дърво“ — казваше си то и поглеждаше презрително дебелокорите буки. Но то не можеше да търпи, че другите

дървета бяха по-високи от него и поглеждаха с върховете си към далечни и незнайни хоризонти. И борчето започна да гледа само нагоре, да расте все по-нависоко и по-нависоко.

— Опасно е да се развиваш така, младо! — рече веднъж един стар бук.

— То не е твоя работа — отвърна троснато борчето.

— Аз съм стар, ти мене слушай — продължи, без да се обиди, букът. — При това ти растеш настрана от гората и ако свие някоя буря, никой от нас не ще може да ти помогне.

— Аз не се нуждаю от вашата помощ — рече борчето и се изпъна нагоре.

Погледна го старият бук, поклати със съжаление дебелите си клони и рече:

— Ще видим.

Минаваха дни и нощи. Борчето растеше, извишаваше се, бързаше да изпревари вековните буки, старите брези, ширококлонестите дъбици. „Ние, боровете, растем нависоко“ — повтаряше борчето и бързаше да надхвърли върховете на другите дървета.

— Тъничко е, слабичко, не ще издържи — клатеше тъжно клоните си старият бук, като го гледаше. Но нищо не смееше да му каже — горделиво беше борчето.

Понякога, когато небето се накачулваше с облаци, когато доловете заечаваха от бури и вихрушки, борчето се огъваше от страх, но букакът все още му пазеше завет.

„Почакай, почакай!“ — казваше си старият бук.

На третата година борчето се извиши, но стъблото му беше тънко и крехко. То се гледаше, усмихваше се и си думаше:

— Какъв съм строен! Бор и половина!

— Почакай, почакай! — повтаряше старият бук.

И наистина неговите закани не бяха напразно.

Един ден слънцето пече толкова силно, че всичко живо в гората се изпокри и замлъкна. Листата се отпуснаха от страшната жега, тревите клюмнаха като поносени. Залезът беше тъмен, мрачен, с огненокървави отблясъци. И още щом се смрачи, глух тътен разтърси цялата гора. Вековните буки, стройните брези, ширококлонестите дъбове си засушукаха уплашено. Светкавици разрязваха небето като

големи запалени камшици. Тежки облаци полазиха нагоре, едри капки зачаткаха, някъде от полетата и пътищата се дигнаха стълбове прах. Налетя страшна буря. Заскимтяха върхове и клисури, запищя старата гора, заогъваха се клони и листа под страшния напор на бурята. Всичко като че ли побесня, всичко като че ли се сгромоляса някъде в дълбокия дол. Но така само изглеждаше. Яки бяха стъблата на дърветата, притискаха се едно о друго, подпираха се, помагаха си. Така устояваха на най-страшните напъни на бурята. Отчупваше се понякога някое малко клонче, откъсваше се някой лист, но дърветата си бяха цели и гората си оставаше гора.

Премина бурята, премина страшната нощ. Изгря слънцето, поздрави окъпаната гора, птичките запяха сладкогласно. Не беше издържало само тънкото, самотното и горделиво борче. То беше пречупено по средата. От тежката рана струяха гъсти, лепкави сълзи. Стройният му връх лежеше на мократа земя, ошмулкан и изцапан с кал.

ЕЛИН ПЕЛИН

ТРИМАТА ГЛУПАЦИ

Едно време имало троица глупаци. Те тръгнали по печалба. Вървели, вървели три дни и три ноци. Намерили на пътя една тиква. Събрали се над нея, па се чудят и се маят:

— Бре, що ли е това, нане?

— Трябва да е нещо за ручане!

— Ка-ще да е за ручане... То е за игране, за търкаляне...

— А, сетих се, това е камилско яйце. Хайде да го измътим.

И захванали тримата глупаци да клечат на яйцето един подир друг, да клечат — да го измътят.

Мястото било стръмно и не знам как, тиквата се изтърколила, та тука, та тамо, та блъс — в един храст.

Из храста изскочил заек, свил уши, вдигнал опашка и побягнал.

— Камилче, камилче!... Измъти се! — завикали тримата глупаци и хукнали подир заека да го гонят, да го хванат.

Било поле — свършило се. Свил заекът в гората, свили простаците по него.

Гората била гъста и заекът се скрил.

— Ха сега де! Какво да правим? — казал най-умният. — Да се върнем, да вземем секирите, па да дойдем да сечем, да отсечем гората, да хванем камилчето.

Речено-сторено.

Върнали се тримата глупаци, взели секирите си, наточили ги хубаво и тръгнали да сечат гората.

— Както съм наточил секирата, веднъж да замахна, сто дървета ще отсека — похвалил се единият.

— А пък аз, както съм наточил моята... веднъж да замахна, половин гора ще падне! — казал вторият.

— Е-хе — присмял им се третият, — пък аз моята да повдигна и цялата гора ще падне...

Препирали се, препирали се, докато се скарали. Насреща им иде един поп с кобила и жребче.

— Защо се карате, юнаци?

— Те — за това и това. Молим ти се, дядо попе, присъди чия секира е по-остра.

— Добре — рекъл попът, — дайте секирите да ги турим в дисагите, па да препусна кобилата. Чиято секира най-напред просече дисагите, тя е най-остра.

Събрали тримата простаци секирите, турили ги на попа в дисагите с острието нагоре, той препуснал кобилата и ги отнесъл.

Като разбрали тримата простаци каква е работата, хванали на попа жребчето и рекли:

— Чакай, сваляйте си, братя, дрехите — да го натоварим, да го натоварим, та жилите му да се изкинат.

Тримата глупаци се съблекли, натоварили всичките си дрехи на жребчето и го ударили с една пръчка... То подскочило веднъж-дваж и избягало с дрехите.

— Ха, видите ли как му се вдигат задните крака — изкинаха му се жилите!...

Тръгнали тримата глупаци голи като соколи. Къде да идат, какво да правят?!...

Стигнали до една планина. Зад нея захождало слънцето и позлатявало с лъчите си едно малко облаче над самия връх.

— Гледайте, гледайте — парче злато над планината! — Отде ли се е зело?...

— От небето трябва да е... Чувал съм от баба, че на баба й баба й казвала на баба й...

— Що бре?...

— Че небето е пълно със злато...

— Така ли?...

— Така...

— Тогав да се качим на планината — рекъл най-умният, — да пробием в небето дупка, да източим златото.

Речено-сторено.

Вдигнали се тримата простаци, голи като соколи, та павръх планината.

Ала небето било високо и непостижимо. Спали, треперяли през нощта, на другия ден станали, гледат — около планината бяла гъста мъгла, нищо се не види...

— Бре, що ли е това?...

— Това е прясно сирене за ручане.

— Това не е прясно сирене за ручане, ами е бял памук за търкаляне.

— Хайде да се търколим у него, да се стоплим!

— Хайде!

Тримата глупаци наскочали в дола и се изтрепали.

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

САПУНЕНИТЕ МЕХУРИ

Имаше едно малко момиченце с червена панделка на косата.

Веднъж то седеше в градината на тяхната къща и държеше в ръката си чашка със сапунена вода. От време на време момиченцето потапяше в чашката тънка сламчица, надуваше я със сочните си устнички и през сламчицата излизаше по някой голям мехур, който светваше на слънцето с всички багри на небесната дъга и литваше във въздуха като вълшебно балонче.

Много такива сапунени мехури излизаха през сламчицата и всеки от тях си мислеше, че е най-хубавият на света.

— Добре, че се откъснах от тая проста сламка — рече първият, като почервения от радост и се понесе над лехата с маргаритките.

— Сега ще отида в царския палат и ще кацна върху короната на царя — каза вторият. — Аз напълно заслужавам това почетно място, защото по-прекрасна украса от мене няма!

— Ех, че съм лек! — въздъхна третият и стана изведнъж огненожълт като голям портокал. — Я чакай да отлетя на небето, та да заблестя и аз като слънцето над широката земя.

— Внимание! — извика четвъртият, като се обагри с теменужено сияние и хвъркна към клоните на старата липа. — Аз отивам в рая, за да ядосвам ангелите с хубостта си.

— Аз ще се ожения за царската дъщеря — прошепна петият, който беше зелен и приличаше на диня. — Каня всички бръмбари и мравки на сватбата си.

— Аз пък ще отида в морето и ще стана цар на подводното царство — реши шестият, като се превърна на синьо кълбо и се изгуби зад чимширения храст.

— Колко грозен е светът без мене! — каза седмият, който имаше седефен цвят и плуваше бавно над кокошарника. — Ето че и аз най-сетне се родих, за да отсрамя бога заради грозотата, която е сътворил!

Тъй си мислеха всички сапунени мехури и в същия миг се пукаха, без да изпълнят желанията си и без да оставят никаква следа от себе си в ясения слънчев въздух.

А през тънката сламчица продължаваха да се раждат и да умират десетки нови мехури, също тъй горделиви и краткотрайни като изчезналите си събратя, докато най-сетне сламчицата се счупи, а малкото момиченце плисна сапунената вода на земята и започна да подскача на един крак.

АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

УМНА ГЛАВА

Отишъл Глупчо на пазар. Видял там много неща. Видял и един селянин от тяхното село. Селянинът продавал хубаво петленце. Много се харесало петлето на Глупча. Но нямал пари да го купи.

И когато селянинът се заприказвал, Глупчо бързешком дигнал петлето и го мушнал в пазвата си.

Обърнал се след малко селянинът, завайкал се, затършувал. Няма петел, няма дявол.

По едно време петлето шавнало в Глупчовата пазва: „Кукуругу-у-у!“ Хората си гледали работата и никой не обърнал внимание. Но Глупчо се уплашил, рекъл да види дали не са чули.

— Вие чухте ли някое петле да кукурига? — попитал той гузно хората, които били край него.

— Не сме.

— И аз не съм чувал — успокоил се Глупчо. Ала селянинът видял пазвата му и се досетил:

— Чакай, ще те изцерея аз тебе довечера!

Тръгнали надвечер да си отиват. Селянинът настигнал Глупча, заприказвал го, сдружили се. Вървели, вървели — уморили се. Взело да се стъмнява.

— Дали можем стигна преди изгрев в селото? — попитал селянинът.

— Май че не ще бъде. Далечно е.

— Ами знаеш ли какво? — подел пак селянинът. — Хайде да се носим. Аз ще те нося, доде пропеят петлите. А след това ти мене. Искаш ли?

— Искам.

Яхнал Глупчо селянина и си мислел: „Ех, че го излъгах! Доде пропеят петлите, ще стигнем комай в селото.“ Ала щом изминали стотина крачки, селянинът се престорил на петел и изкукуригал.

„Кукуругууу!“ — отвърнало петлето из Глупчовата пазва.

— Хайде слизай, петлите пропяха!

— А бе що щат петли тука сред нивята? — отговорил уплашено Глупчо.

— Трябва да е моето петленце, дето се загуби днес на пазара. По гласа го познавам. Сигурно се е покачило на някоя круша край пътя и пее.

— Ами! — настоял Глупчо. — Аз не съм чул нищо. Тебе ти се е причуло.

— Може.

Като повървели още малко, селянинът пак изкукуригал. Петлето му отговорило.

— Яаа! Каква е тая птица, дето пее в пазвата ти бе?

— Каква птица? — разтреперал се Глупчо. Нищо няма в пазвата ми. Ами май петлите пропяха.

— А бе що щат петли тука сред нивята! — престорил се на учуден селянинът.

— Сигурно е твоето петленце, дето се загуби днес на пазара. Покачило се е на някоя круша и пее.

— Може. Слизай тогава, та да те яхна аз!

Яхнал го селянинът. Тръгнал Глупчо. Колкото бърза, по бърза. Започнал най-сетне да тича.

— Браво бе, ти си бил цял кон!

— Аз тъй си вървя винаги — рекъл Глупчо, а си мислел: „Ех, дано стигна, доде не са се разпели петлите в село, че ще ме издаде това проклето пиле!“

Тичал, тичал, тичал — най-сетне стигнали селото. Било още тъмно. Не били пели още първи петли. Селянинът слязъл, навел се уж да си оправя цървулите, па изкукуригал. Ех, че като се разпели петлите! Цялото село екнало:

— Кукуригууу! Пак те преварих, Червенко!

— Кукуригууу! Аха, аз откога съм буден, ама не ми се ставаше. Ти как спа бе, Пернатко? Има ли много кокошинки във вашия курник?

— Кукуригууу! Остави се! Жив ме изядоха. Ще накарам днес кокошките всичко да преровят и изтърсят.

„Кукуригу, кукуригу“ — пеели петлите. А петленцето от Глупчовата пазва бързало да се обажда. Глупчо съвсем се объркал.

— А бе наистина — рекъл селянинът — моето петленце се обажда от твоята пазва. Я се разкопчей да видим!

Бръкнал и извадил петлето.

— Яаа, то било! Ами що ще в пазвата ти?

— Че знам ли аз! Може... може да ни е видяло от крушата. Припнало след нас и както тичах, пазвата ми се разтвори, а то хоп — вътре!

— Гледай ти, тъй трябва да е било! — повярвал му уж селянинът, па си взел петлето и отминал.

Глупчо останал сам. Очите му се налели. Без малко щял да заплаче от умора, от срам и яд; но като размислил малко, утешил се и си рекъл:

— Наистина носих него, носих петлето му чак до село, ама пък на края му теглих такава една лъжа, че свят му се замая, сиромаха: повярва, че петлето само е влязло в пазвата ми. Умна глава нося аз — и туйто.

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

ТОПЛАТА РЪКАВИЧКА

За Нова година мама подари на Тошката две жълти вълнени ръкавички. Те имаха само по едно пръстче, но бяха леки пухкави и топлички. За ръкавичките мама разплете какината фланела, защото такава хубава прежда никъде не се намира. Пустата мама! Отгоре на ръкавичките извезала две кученца от червени конци. Те не са живи, но досущ приличат на Страхилча. Ще попитате: кой е този Страхилчо? Той е истинско куче. Живее в дървената колибка под ябълката и варди къщата. От нищо не се бои. Само нощем го е страх от тъмното и лае, без да има защо. А е много хитър. Толкова е хитър, че не може повече. Ако си хвърлиш шапката на улицата, за един миг ще изтича, ще я ухапе и ще ти я донесе. И не я пуска на земята, а застава на задните си крака и ти я подава в ръцете.

— Дръж, сине — рече мама и подаде ръкавичките на Тошката, — да ти топят ръцете, когато идеш на пързалката, но гледай да не ги загубиш, защото ти ги подарявам от сърце.

Сякаш не рече тъй мама, а му поръча:

— Тръгвай, Тоше, на пързалката да си загубиш ръкавичките!

И Тошката свърши тая работа. Повлече шейничката си към Заешка могила, където е пързалката, спусна се три пъти като вихър надолу, но на четвъртия път шейната му се прекатури и той заби главата си в снега. Измъкна се побелял от сняг, запъхтян, поотърси дрехите си и тъй като му стана студено, подири в джоба мамините ръкавички. Извади едната, но другата я нямаше. Захвана да я търси по цялата пързалка. Никъде не можа да я намери. Сякаш беше потънала в земята. Буца заседна на гърлото му, когато повлече шейната си към дома. През цялата вечер ходеше нацупен. И новогодишната баница с късметите не му се услади. Като си легна, дълго се въртя в леглото и не можа да заспи. Мама нощес до втори петли си вади очите над тия ръкавички, а той изгуби едната още при първото си излизане!

Сега да видим къде е ръкавичката.

Тя се изгърси от джоба на Тошката, когато той обърна шейната и си заби главата в снега. Леката ръкавичка хвъркна като птиченце и падна зад една трънка. Потули се, затуй Тошката не можа да я намери. Щом децата се разотидоха и пързалката опустя, от съседната горица изскочи Зайо Мустаков. С пет-шест юнашки скока той се изкачи на могилката, погледна отвисоко към селото, където трептяха много светлини като звезди, нападали на земята, и въздъхна:

— Тая нощ всичките послушни деца ще получат подаръци, само за мене няма нищичко!

И Зайко вдигна предната си лапичка, за да си избърше окото. Като го избърса, той се втренчи към трънката и видя, че там върху снега нещо се жълтее. Заешкото му сърце радостно затупка. Дали не е круша? Бързо се втурна към ръкавичката. Побутна я боязливо с крачето си, дори я обърна, но щом съзря извезаното кученце, отскочи три крачки назад. Уплаши се, горкият, от кученцето, но то си кротуваше върху ръкавичката.

— Добро кученце! — тихо си рече Зайко Мустаков. — Ще си го взема да ми варди къщурката.

И приближи пак към ръкавичката. Но тъкмо когато посегна да я вземе, изневиделица изскочи Кума Лиса Кокошарска.

— Не я пипай! — викна тя.

— Защо? — обърна се слисан Зайко.

— Защото само на мене прилича да нося ръкавички. Най-напред ще си я надяна на едното краче, сетне на другото, сетне на третото... Чудесна ръкавичка!

— Я па тая! — накриво я изгледа Зайко Мустаков. — Махай се или ще насъскам кученцето да ти скъса кожухчето!

Лиса Кокошарска се ядоса и се озъби на Зайка, но той не беше от страхливите.

— Кра! Кра! Крадци! — размаха крила над трънката един гарван. — Тази ръкавичка е на Тошката! Вие сте я откраднали. Ей сега ще повикам Страхилча!

И гарванът хвъркна към село.

Откъм гората се зададе и глупавият Вълкан Вълканов. Почна да ломоти:

— Какво вие таковите тука? А-а-а-а, ръкавичка сте намерили! Тя ще бъде моя. Защото съм най-силният звяр в гората. Който посегне

към нея, ще го разкъсам.

И Вълкан затрака със зъби, защото той можеше да работи само със зъбите си.

— Моля ви се — довтаса и Катеринка Пухлева, — продайте ми тая ръкавичка! Давам за нея два жълъда!

— Я бягай оттука, че като река ам — само на катерички ще ми станеш! Какво таковаш и се навираш тука? — изръмжа Вълкан Вълканов и зина.

Тогава Катеринка извреця, Кума Лиса Кокошарска затявка, Зайо Мустаков се засили и направи такъв скок, че прескочи цялата могила, но пак се върна.

Отдън гората затрополя самият Медун Мецанов.

— Каква е тази дандания? — ревна той. — Защо ме събудихте посред нощ от зимния ми сън? Кой от вас предизвика свадата?

Зверовете мълчаха с наведени глави.

Тъкмо в туй време откъм село дотърча Страхилчо. Той не беше виждал горски зверове, затуй безстрашно се приближи до тях.

— Защо се карате? — изджафка той.

— За ръкавичката! — отвърна Лиса Кокошарска. — Ние намерихме една ръкавичка и не можем да я разделим.

Хитрият Страхилчо хвърли едно око към ръкавичката на Тошката, позна я и рече:

— То е най-лесна работа. Я се наредете един до друг с очи към могилката. Щом река „ав“ — всички тичайте нагоре! Който стигне най-напред на върха — негова ще бъде ръкавичката!

Зверовете се наредиха: най-отдясно — Медун, до него — Вълкан, до Вълкана — Лиса, до нея — Зайко, а до Зайка — Катеринка.

— Ав! — изджафка Страхилчо и зверовете се втурнаха нагоре.

А Страхилчо ухапа ръкавичката на Тошката и — дим да го няма. Изчезна към селото:

На другата сутрин, когато Тошката се показва на прага със сурвакница в ръка, от кучешката колибка изскочи Страхилчо, ухапал изгубената ръкавичка.

— Хей, къде си я намерил? — весело извика Тошката, грабна я от устата му и за награда му даде един краищник от новогодишната баница.

ЕЛИН ПЕЛИН

СТАРАТА ВОДЕНИЧКА

Сгушена в гористата долинка над селото, карана от водите на дълбока вада, отбита от голямата река, воденичката работи сто и петдесет години непрекъснато и неуморно. И много, много остаря.

— Ще поработя още малко — казваше тя на водата, която я караше. — Имам още сили.

Но случи се, че умря последният воденичар и нямаше кой да го замести. Занемя воденичката и запустя.

Старият воденичар, като беше жив, довеждаше често тук малкото си внуче Иванчо и воденичката бе слушала много пъти дядото да му казва:

— Иванчо, тая воденичка на тебе ще оставя. Ако ти я гледаш хубаво, и тя тебе ще гледа и ще те храни.

Но след смъртта на стария Иванчо не дойде. Воденичката го чакаше, но той не дойде. Тя полека — лека изгуби надежда, обрасна с бурени, оброни покрива си и съвсем грохна. Старият път, който водеше към нея, обрасна с тръни и храсталаци и никакъв човек не се мяркаше вече тъдява. Кукумявките се развъдиха в развалините, голям смок се засели под прага ѝ.

— Е — казваше водата от вадата, — къде е твоят Иванчо? Ти вече нищо не струваш, а аз съм жадна за работа. Аз нося в себе си сили и те отиват напразно.

Припукваше от мъка воденичката. В дъждовно време, когато ѝ ставаше много тежко, тя плачеше и ронеше едри сълзи.

Един ден, един хубав пролетен ден, тя чу наоколо човешки стъпки и човешки говор.

— Ох, навярно Иванчо иде — зарадва се тя.

И ето че по обрасналия с бурен път дойдоха трима души. Водеше ги един млад момък.

„Прилича на Иванчо — помисли си воденичката. У, колко е пораснал, пък аз мислех, че още си е малко момченце! Ех, божичко,

дано ме постегне, пак да работя.“

Да, воденичката не се излъга. Младият момък беше Иванчо. Той спря пред воденичката заедно с тримата по-възрастни хора и каза:

— Ето тука. Тая воденичка си изпя вече песента, но на мястото ѝ може да изградим чудна електрическа юзина.

Като чу това, водата зашумя силно и каза на воденицата:

— Слушай, старо, за мене пак се отваря работа. Виж, аз ще карам юзина вече, електрическа юзина, разбираш ли? Това място ще бъде осветено от електрически слънца и тая светлина, която аз ще произвеждам, ще светне надолу из полето по всички села и градове, които гледаме оттук. Иванчо не е като дядо си — да се занимава с тебе. Той мисли другояче.

— Ех, други времена са дошли — въздъхна воденичката. — Няма що да се прави. Аз си отивам. Изпълнила съм моя дълг и не ми е жал, че ще изчезна, щом на мое място ще светнат нови слънца...

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ

КРИЛЕТЕ НА ЧОВЕКА

Един ден орелът се стрелна в непристъпните канари на високите планини.

Долу нейде в далечните низини на земята се носеше необикновен шум. Чуваха се удари, гърмежи и човешки говор.

— Какво става тук, какво има? — попита той.

— Прокарваме път — отговориха хората. — През твоите скалисти и пусти жилища, дето човешки крак не може да стъпи, път ще прокараме. През планинските непристъпни върхове ще минат влакове и автомобили, както минават и през безкрайните равнини и полета...

— Жалки същества! — извика презрително гордият орел. — На върховете, дето почивам, вие можете да дойдете, но във висините, дето летя, няма никога да се срещнем.

И хвъркна.

Изгледаха го хората, стиснаха здраво кирките и лопатите, свиха устни:

— Почакай!

Минаха дни, години.

Хората превзеха планините, превзеха моретата и океаните. Железни чудовища профучаваха и с бързината на подплашени коне ги пренасяха през села и градове. Но хората бяха недоволни. Техните погледи се рееха в дълбочините на небето, дето орелът се виеше недосегаем и горд.

— О, ние ще дойдем и там! — заканваха се хората и работеха. Те лееха в нажежени пещи тънки железни части, прецеждаха през невидими сита бензин и масла, сглобяваха мотори и ги пробваха.

И когато веднъж слънцето огря далечните полета, орелът видя хората да тикат една голяма металическа птица.

— Ти ще видиш сега! Ти ще видиш сега! — заканваха му се те и очите им изследваха жадно небесната шир.

— Вашата бездушна птица ще подскочи като пѣдпѣдѣк и ще падне пак, за да пѣлзи като вас — усмихна се презрително орелѣт и направи широк и спокоен кръг над поляната.

Хората тичаха около металическата птица, пипаха самоуверено и ловко бурмички, трѣби, педали и колела. Най-сетне един от тях облече кожена куртка, сложи си големи тъмни очила и влезе в железния корем на птицата. Опънала широки металически криле, тя стоеше покорно и кротко.

— Кѣде се е чуло и видяло птица с железни криле да лети? — усмихна се пак презрително орелѣт.

И трепна плахо.

Птицата забрѣмча като някакѣв грамаден брѣмбар, затича се стремително напред и се откъсна леко и незабелязано от земята.

„Ето, сега ще рухне върху онези дървета“ — помисли си злорадо орелѣт.

Но металическата птица продължаваше да брѣмчи и да се издига все по-нагоре. Нейното лѣскаво тяло блестеше на ярките слѣнчеви лѣчи, кръговете ѝ бяха спокойни, уверени и сигурни. Тя стигна висините на орела и тогаз орелѣт видя колко голяма и силна беше тя. Малкият, тромавият и тежкият човек летеше на крилете ѝ и я управляваше по волята си. Но тя не спря при орела. Продължаваше да се издига все по-нагоре и по-нагоре, докато най-сетне заприлича на малка блестяща точка.

Сърцето на орела се сви от болка. Пред нея той беше едно нищожно и безпомощно същество.

— Аз не съм вече господар на въздуха! — изохка той. — Аз не съм вече най-смел и ловѣк летец...

Металическата птица направи голям кръг и като брѣмчеше оглушително и страшно, започна спокойно и сигурно да се спуща към мястото, откъдето се беше издигнала.

— Няма граници за вашия ум, о, горди, свободни и свободолюбиви хора, и няма пречки за вашите стремежи! — извика съкрушен орелѣт и се изгуби към скалистите върхове на далечните планини.

Издание:

Библиотека „Златни страници“. Безценни камъчета. Том първи.

Приказки

Издателство „Български художник“, 1982

Съставител и редактор: Николай Янков

Художник: Иван Кьосев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.